

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce
Studijní obor: Penitenciární péče
Kód oboru: 7502R023

Název bakalářské práce:

PROBLEMATIKA ZAMĚSTNÁVÁNÍ ODSOUZENÝCH
SE ZAMĚŘENÍM NA PSYCHOSOCIÁLNÍ A EKONOMICKÉ ASPEKTY

PROBLEMS WITH EMPLOYING OF CONVICTS
WITH AIM AT PSYCHO-SOCIAL AND ECONOMIC ASPECTS

Autor: **Podpis autora:** _____

Petra Břílková
V Úvoze 304
357 46 Staré Sedlo

Vedoucí práce: PhDr. Václav Mitáš

Počet:

Stran	obrázk	tabulek	graf	zdroj	příloh
63	0	1	14	22	1 CD

CD obsahuje **celé** znění bakalářské práce.

V Liberci dne:

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení: Petra Břílková
Adresa: V Úvoze 304, Staré Sedlo

Studijní program: Sociální práce
Studijní obor: Penitenciární péče
Kód oboru: 7502R023

Název práce: PROBLEMATIKA ZAMĚSTNÁVÁNÍ
ODSOUZENÝCH

Název práce v angličtině: PROBLEMS WITH EMPLOYING OF CONVICTS

Vedoucí práce: Mgr. Václav Mitáš

Termín odevzdání práce: 30. 04. 2007

Bakalářská práce musí splňovat požadavky pro udělení akademického titulu „bakalář“ (Bc.).

.....

vedoucí bakalářské práce

.....

děkan FP TUL

vedoucí katedry

Zadání převzal (student): Petra Břílková

Datum: 28. 01. 2006

Podpis studenta:

Cíl práce:

Zjištění vztahu mezi zamstnaností odsouzených a sociálním klimatem ve V znici Kynšperk nad Oh í.

Základní literatura:

CRABB, L. *Osobnost lov ka*. Praha: Návrat dom , 1995. ISBN 80-85495-36-08

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2

JELÍNEK, J. - SOVÁK, Z. *Trestní zákon a trestní ád; Poznámkové vydání s judikaturou*. Praha: Linde, 2000. ISBN 80-7201-211-8

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: Variabilita a patologie lidské psychiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-214-9

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Berou na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si v domění povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 27. 4. 2007

Podpis:

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedení VZnise Kynšperk nad Ohří za vytvoření podmínek pro realizaci mé práce a PhDr. Václavu Mitášovi, vedoucímu bakalářské práce, za jeho rady, ochotu a trpělivost. Děkuji též Mgr. et Bc. Jaroslavu Škaloudovi, který mi jako konzultant velmi pomohl svými konstruktivními připomínkami, cenou kritiku, svojí vstřícností, ochotou a trpělivostí. Nemalé díky patří též mé rodině.

Název bakalářské práce: PROBLEMATIKA ZAMSTÁVÁNÍ ODSOUZENÝCH SE ZAMENÍM NA PSYCHOSOCIÁLNÍ A EKONOMICKÉ ASPEKTY

Název bakalářské práce: PROBLEMS WITH EMPLOYING CONVICTS WITH AIM AT PSYCHO-SOCIAL AND ECONOMIC ASPECTS

Jméno a příjmení autora: Petra Břílková

Akademický rok odevzdání bakalářské práce: 2006/2007

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Václav Mitáš

Resumé: Bakalářská práce se v nově teoreticky i prakticky problematice zaměstnávání odsouzených mužů se zaměstnáním na odsouzené umístění k výkonu trestu odnětí svobody do Věznice Kynšperk nad Ohří v praktické části. Zabývala se legislativním zakotvením výkonu trestu odnětí svobody v právním systému České republiky, podmínkách a úkoly Vězeňské služby ČR, vlivy pracovního zařazení na chování a jednání vězňů a na snížení negativních účinků věznění. Podrobněji analyzovala psychické a sociální aspekty věznění a podmínky, které ovlivňují proces adaptace na výkon trestu odnětí. V této části textu byla věnována Programu zacházení, jako specifické metodě zacházení s odsouzenými s akcentem na pracovní aktivity. Nedílnou součástí tohoto tématu byla i problematika uplatnění kázeňské praxe jako motivačního faktoru v procesu pracovního zařazení odsouzeného. Zaměřovala se též na ekonomické aspekty pracovního zařazení a na možnosti zvýšení zaměstnanosti ve Věznici Kynšperk nad Ohří.

Clíčová slova: vězeňská služba, výkon trestu odnětí svobody, zaměstnávání vězňů, pracovní zařazení, práce, kázeňské tresty, programy zacházení

Summary : The Bachelors work attent theoretically also practically to problems with employing convict men with aim at convicts situated to execution of a punishment forfeiture of liberty in Prison Kynšperk nad Ohří in practical part. Work occupied by legislative anchorage of execution of a punishment forfeiture of liberty in law system of Czech Republic, by activities and charge of Prison service ČR, by influences of work insertion upon convicts behaviour and acting and upon depression of negative effects of incarceration. In more detail analysed psychical and social aspects of incarceration and conditions, that affect process of execution of a punishment forfeiture of liberty adaptation. The major part of caption was dedicated to Program of handling, like peculiar method of handling with convicts with accent on labour activities. Inseparable part of this theme was also problems of exercitation of disciplinary practises as motivational factor in process of insertion of convict. Work aimed also at economical aspects of labour insertion and show in possibilities of enhancement of employment in Prison Kynšperk nad Ohří.

Keywords: Prison service, execution of a punishment forfeiture of liberty, employing of convicts, labour insertion, disciplinary punishments, programmes of handling

OBSAH

1 ÚVOD	7
2 TEORETICKÁ ČÁST	10
2.1 Legislativní zakotvení výkonu trestu odnětí svobody	10
2.2 Psychosociální aspekty výkonu	13
2.3 PROGRAMY ZACHÁZENÍ	20
2.4 Personální zajištění a péče o zaměstnance Vězeňské služby České republiky	25
2.5 Význam práce – zaměstnávání odsouzených	27
2.6 Zaměstnávání odsouzených do práce – motivační faktory	32
2.7 Vlivy limitující zaměstnávání odsouzených	36
2.8 Další aspekty zaměstnávání odsouzených	38
2.9 Formy zaměstnávání	38
3 PRAKTICKÁ ČÁST	42
3.1 Cíl praktické části a úelšetění	42
3.2 Stanovení předpokladů a metody k ověření	42
3.3 Zkoumaný vzorek	43
3.4 Vlastní průběh šetření	43
3.5 Statistické údaje	44
3.6 Interpretace výsledků průzkumu	52
3.7 Vztah odsouzených k možnosti pracovního zařazení	58
4 ZÁVĚR	60
5 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	62

1 ÚVOD

Změny politických a ekonomických poměrů ve společnosti po listopadu v roce 1989 se projeví i v oblasti vězeňství. Výchozím bodem pro zformování úkolů a jednotlivých dílčích etap reformy českého vězeňského systému byl zjištěný souhrn nedostatků, definovaný pracovními komisemi NR a ministerstvem spravedlnosti. Z vyhodnocení jeho předlistopadového vývoje, poznáním podmínek a příčin všech negativních a deformujících vlivů, rozbořem a porovnáním jiných evropských vězeňských systémů (z hlediska naplňování Standardních minimálních pravidel, Evropských vězeňských pravidel a Listiny základních práv a svobod) byly odvozeny základní cíle a nezbytné kroky k jejímu uvedení do praxe.

Reforma probíhala ve čtyřech, vzájemně provázaných krocích, jejich obsahem bylo:

- Odpolitizování vězeňství, které se v minulosti stalo obávaným mocenským prostředkem k prosazování zájmů jedné politické strany.
- Demilitarizace vězeňství, v průběhu které byly odstraněny zbytečné militantní prvky při zacházení s odsouzenými osobami.
- Decentralizace vězeňství k posílení pravomoci ředitelů jednotlivých vězeňských zařízení,
- Humanizace vězeňství, která měla za cíl uznat odsouzené jako oběany a nezbytnost dodržování a prosazování jejich základních práv a svobody a zabezpečit vhodné materiální podmínky pro jejich život ve věznici,

Posláním přeměny bylo vybudování moderního evropského vězeňského systému, zakotveného v širším systému sociální péče a v systému represivních orgánů státní moci. Potřeba zakotvení v širším systému sociálních služeb byla velmi významná a musela být naplněna, protože účelem výkonu trestu odnětí svobody je podle Černíkové (2005, str. 53) společenská rehabilitace jedinců, kteří sociálně selhali a zajištění kontinuity procesu integrace propuštěného do civilního života.

Vězeňská služba České republiky působí prostřednictvím speciálních metod zacházení na odsouzené osoby a snaží se ovlivňovat jejich chování a postoje tak, aby byly vytvořeny předpoklady pro jejich bezproblémový způsob života po propuštění do občanského života. Přitom je limitována časem vymezeným délkou jejich pobytu ve výkonu trestu odnětí svobody.

Pro sobení v ze ského personálu na odsouzené je determinováno adou faktor . Když si odmyslíme ty, které stojí na stran V ze ské služby eské Republiky (odborn zdatný personál, materiáln -technické podmínky výkonu trestu odn tí svobody , využívání pokrokových metod zacházení s odsouzenými), pak nejvýznamn jšími jsou ty, které souvisí s osobností odsouzeného.

Ochota n kterých odsouzených zm nit nežádoucí návyky a korigovat své chování na sociáln pijatelnou míru, je mizivá. P i teme-li k tomu možnost ovlivnit jejich psychiku do té míry, kterou nám umožní konkrétní osobnostní p edpoklady, je z ejmé, že úsp šný návrat do spole nosti u t chto jedinc bude vždy problematický.

Tato skute nost však nem že vést k rezignaci odborných zam stnanc na snahu o výchovu odsouzeného k tomu, aby vedl ádný život, a nejvíce se to týká p sobení na mladé dosp élé odsouzené.

V ze ská služba eské republiky vytvá í podmínky pro pracovní a jinou ú elnou innost odsouzených osob, využívaje známé skute nosti, že jedn ím z d ležitých výchovných prost edk je smysluplná práce. To platí obecn , nikoliv jen v podmínkách výkonu trestu odn tí svobody.

Zam stnávání odsouzených osob je v sou asné dob jedním z nejfrekventovan jších témat eské penologie. Práce p edstavuje nejvhodn jší zp sob, jak vyplnit as strávený ve v zení, upev uje pozitivní návyky, zodpov dnost, sebed v ru a v li, slouží k vytvo ení nebo posílení schopnosti odsouzených vést sob sta ný život po propušt ní na svobodu a je také významným aspektem p sobícím pozitivn p i snižování negativních ú ink v zn ní.

Rada Evropy staví pracovní innost ve v ze ském režimu na stejnou úrove jako vzd lávání.

V ze ství je nedílnou složkou trestní politiky státu a stát prost ednictvím V ze ské služby eské republiky poskytuje odsouzeným osobám, potažmo pak celé spole nosti, specifickou sociální službu. Zajišt ní vhodných pracovních p íležitostí pat í mezi trvalé priority V ze ské služby eské republiky.

Vhodnými pracovními p íležitostmi se myslí zejména takové, které nev yžadují vysokou kvalifikovanost a vzd lanost v z . Odsouzení mají ásto pouze základní vzd lání. Protože výkon trestu má nejen represivní, ale i výchovnou funkci, bylo by pracovní za azení každého odsouzeného naprosto ideální.

Smyslem bakalářské práce je postihnout psychologické, sociální i ekonomické aspekty pracovního zařazení odsouzených v průběhu výkonu trestu odnětí svobody. Dílčí částí práce se zaměřím na specifické faktory, které ovlivní zaměstnanost odsouzených osob a na možnosti Vězeňské služby České republiky dále zvyšovat počet pracovních příležitostí.

V praktické části se věnuji problematice zaměstnávání odsouzených ve Věznici Kynšperk nad Ohří, rozvoji zaměstnávání a zjištění vztahu mezi zaměstnaností odsouzených a sociálním klimatem v této věznici.

Práce je určena pro odbornou veřejnost. Dílčí poznatky mohou být užitečné odborným zaměstnancům Vězeňské služby České republiky a studujícím penitenciárních, případně dalších psychosociálních oborů.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 LEGISLATIVNÍ ZAKOTVENÍ VÝKONU TRESTU ODNÍ SVOBODY

2.1.1 Vězeňská služba České republiky

Vězeňská služba České republiky byla zřízena k 1. lednu 1993 zákonem České národní rady č. 555/1992 Sb., o vězeňské a justiční stráži, v platném znění (dále jen „zákon o vězeňské a justiční stráži“).

Mezi její hlavní úkol patří správa a střežení vazebních věznic a věznic. Odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody. Celý výčet úkolů pak stanovuje ustanovení § 2 písm. la) shora uvedeného zákona.

Vězeňská služba České republiky spravuje a střeží 35 vězeňských zařízení. Z toho je 11 vazebních věznic a 24 věznic, které podle způsobu výkonu zajišťují bezpečnost a zajišťují vnitřní bezpečnost rozdělujeme do dvou typů, a to na věznice:

- s dohledem,
- s dozorem,
- s ostrahou,
- se zvýšenou ostrahou.

V rámci jedné věznice mohou být zřízena oddělení různých typů, pokud tím není ohrožen účel výkonu trestu. Kromě těchto základních typů existují v věznici pro mladistvé, a v věznici pro ženy (a matky s dětmi).

Vězeňská služba České republiky se dělí na vězeňskou a justiční stráž a správní službu.

Vězeňská stráž střeží, doprovází a eskortuje osoby ve výkonu vazby a ve výkonu trestu odnětí svobody, střeží vazební věznice, věznice, a je-li povolána, plní úkoly justiční stráže.

Justiční stráž zajišťuje poádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství, ministerstva spravedlnosti eventuálně i jiných místech jejich činnosti. Justiční stráž může být dle potřeby povolána k plnění úkolů vězeňské stráže.

Správní služba rozhoduje ve správním řízení podle zvláštních právních předpisů a zabezpečuje organizační, ekonomickou, vzdělávací, výchovnou, zdravotnickou a další odbornou činnost.

Podle ustanovení § 1 odst. 4) zákona o v z e ské a justi ní stráži jsou organiza ními jednotkami V z e ské služby eské republiky „vazební v znice“ nebo „v znice“ (mimo jiných zákonem vyjmenovaných organiza ních sou ástí).

2.1.2 Výkon trestu odn tí svobody

Výkon trestu odn tí svobody upravuje zákon . 169/1999 Sb., o výkonu trestu odn tí svobody a o zm n n kterých souvisejících zákon , ve zn ní pozd jších p edpis (dále jen „zákon o výkonu trestu“), a vyhláška Ministerstva spravedlnosti . 345/1999 Sb., kterou se vydává ád výkonu trestu odn tí svobody, ve zn ní pozd jších p edpis (dále jen „vyhláš ka MS“).

Výkon trestu odn tí svobody je zajiš ován p i plném respektování Listiny základních práv a svobod a Doporu ení rady Evropy.

P i své innosti V z e ská služba eské republiky úzce spolupracuje s Proba ní a media ní službou eské republiky, V z e skou duchovenskou pé í a ádou nevládních neziskových organizací i obecn prosp šných spole ností, které zejména v posledním roce nap ely svoji pozornost do eských v znic. Realizují projekty financované z rozpo tu Evropských sociálních fond , v rámci kterých se mohou odsouzení ú astnit ády rekvalifika ních kurz a získat tak osv d ení, které jim m že pomoci p i uplatn ní na trhu práce po odpykání trestu.

2.1.3 Ú el a funkce výkonu trestu odn tí svobody

Ú elem výkonu trestu odn tí svobody je podle ustanovení § 23 zákona . 140/1961 Sb., trestního zákona

„chránit spole nost p ed pachateli trestných in , zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné innosti a vychovat jej k tomu, aby vedl ádný život, a tím p sobit výchovn í na ostatní leny spole nosti.“¹

Výkon trestu odn tí svobody p sobí též jako generální prevence. Je však známo, že tyto ú inky mají v tší dopad na socializované jedince, než na osoby s kriminální minulostí.

¹ Zákon . 140/1961 Sb.

V pr b hu výkonu trestu odn tí svobody m že být též zabezpe en výkon na ízené ochranné lé by.

Vedle ú elu trestu rozlišujeme i jeho funkci. Výkon trestu odn tí svobody má funkci nejen represivní, ale i regulativní a výchovnou.

Podle V. erníkové (2005, str. 25) není tato problematika stále uspokojiv vy ešena, zejména pokud se týká dosažení pozitivních výchovných ú ink v rámci výkonu trestu odn tí svobody u recidivist . Výchovnými prostředky usilujeme o dosažení zm ny v psychice osoby odsouzeného (p ekonání kriminogenních deformací), p i které dojde k odstran ní subjektivních p í in spáchaných trestných in a k pozitivnímu rozvoji jeho osobnosti. P i dosahování t chto zm n nelze na odsouzeného nahlížet jen jako na objekt výchovného zacházení, ale je nutné docílit jeho výchovné sou innosti.

Výchovná funkce trestu odn tí svobody sleduje specifické a individuální výchovné cíle, vycházející z penitenciárního výchovného procesu, obsažené v zacházení s pachatelem.

1. specifické výchovné cíle jsou zam eny na:

- odstran ní nežádoucích vzorc chování,
- formování a p etvá ení osobnosti ve smyslu pozitivních společenských norem a cíl ,
- p ekonání společenských tendencí,
- odstran ní nežádoucích návyk ,
- um ní p izp sobit se.
- 2. individuální cíle jsou p edevším zam eny na:
 - p izp sobení,
 - osvojení si v domostí, dovedností a návyk ,
 - p ípravu odsouzeného na jeho nastávající život po propušt ní z výkonu trestu odn tí svobody.

Vymezení, p izp sobení a dosahování individuálních cíl se d je s ohledem na jedine nost a neopakovatelnost každé osobnosti. Proto se stanovují pro každého v zn individuáln , aby bylo možno dosáhnout v tšího i menšího stupn pozitivních zm n sm rem k odklonu od kriminální kariéry.

Strukturu pachatel trestných in tvo í r znorodé osobnosti.

„V tšinu z nich tvo í tradi n lidé se sníženým intelektem, psychopati, sociopati, devianti nebo lidé s jinak narušeným vývojem osobnosti, lidé závislí na drogách, alkoholu i patologi tí hrá i-gamble i.“²

2.2 PSYCHOSOCIÁLNÍ ASPEKTY V ZN NÍ

Podle zákona je trest vyjád ením zamítnutí ur ítého nežádoucího chování. Svými psychickými a sociálními d sledky se fakticky projevuje jako zavržení lov ka, který se takto choval a jeho vylou ením ze spole nosti.

Uv zn ní, a už k n mu dojde jakkoliv – vzetím do vazby, nástupem do výkonu trestu z výkonu vazby, p ímým nástupem do výkonu trestu po odsouzení p í pobytu na svobod i nástupem do výkonu trestu odn tí svobody z ob anského života po p edchozím propušt ní z vazby a „p echodném“ pobytu na svobod , je pro lov ka náro nou životní situací – výraznou zm nou, a to zejména u prvo odsouzených osob.

Trest odn tí svobody je ve své tradi ní podob fakticky trestem odn tí svobody pohybu a trestem odn tí p íležitostí k upokožování primárních a biologických pot eb.

Tato skute nost pro odsouzeného p edstavuje zát žovou situaci, nejistotu a obavy z toho co bude dál. Nov získaná sociální role mu p ínáší spole enskou stigmatizaci, která m že mít za následek rozpad rodiny a narušení pozitivních sociálních vazeb , ztrátu zam stnání, profesní role apod. Odsouzený se najednou ocitá v omezeném prostoru s lidmi, které si k soužití nevybral dobrovoln , musí se podrobit p ísn organizovanému systému, ztrácí možnost zcela rozhodovat o svém volném ase a zcela uspokojit své d ív jší zájmy a pot eby, ztrácí autonomii, soukromí i intimitu. Stává se závislým na systému, do jehož innosti m že jen minimáln zasahovat. To jsou vlivy, které zp sobují frustraci.

Frustrace velkou m rou pozm ũje tzv. základní model chování a mobilizuje obranné mechanismy, které mohou ve svém d sledku narušit bezproblémový pr b h výkonu trestu odn tí svobody. Jedním z kontraproduktivn p sobících obranných mechanism ũ je agrese. Ta se m že projevovat verbálními útoky (urážkami, hrozbami i slovním napadáním zam stnanc nebo spoluv z) nebo p ímo fyzickým násilím. To m že být namí eno jak proti sob samému, tak i proti spoluodsouzeným i v ze skému personálu nebo i proti majetku v znice.

² Soch rek, 2001, str. 5

2.2.1 Adaptace na podmínky výkonu trestu odnětí svobody

Míra adaptability na podmínky vězeňského prostředí je závislá na připravenosti odsouzeného zvládat náročné životní situace, poznat svou osobnost a na ochotu korigovat nežádoucí projevy chování, odbourávat stereotypy a dosavadní nežádoucí zpusob života. Svou roli hraje též zdravotní stav, celkový i aktuální. Významné jsou rovněž podmínky výkonu trestu, tzn., v jakém typu vězeňského zařízení se nachází, jaké sociální klima v daném prostředí panuje apod.

Důležité je také, jestli nároky, požadavky na jedince kladené, jsou pro něj naprosto nové nebo už má nějakou zkušenost s delším pobytem ve výkonu trestu odnětí svobody nebo s výkonem vazby. Účinek, který přichází do výkonu trestu odnětí svobody z předchozí vazby, může samotný výkon trestu vnímat i jako určitou úlevu, zejména pokud má možnost pracovat.

Podle J. Sochora (2002, str. 62) odsouzení, kteří nastupují do výkonu trestu odnětí svobody přímou, prožívají poátění „šok ze ztráty svobody“. Jak dále uvádí, přisobí negativní i nedostatek pracovních příležitostí.

Adaptaci na podmínky výkonu trestu odnětí svobody významně ovlivňuje neformální vězeňská subkultura, tzv. „druhý život“ odsouzených, o němž mj. pojednává studie³ shrnující zjištění českého helsinského výboru (CHV).

Tzv. "druhý život" je jev vlastní všem vězeňským zařízením. V podmínkách českého vězeňství je navíc umocněn způsobem ubytování v početných skupinách. Při tomto uspořádání lze podle studie jen stěží sledovat bujení nočního života vězňů, kdy se v znicích po uzavření kátr stává královstvím s vlastními pravidly a vlastním zorným úhlem na spravedlnost.

Podle zjištění CHV se v českých věznicích zcela běžně objevuje vzájemné napadání mezi vězni, okrádání, vydírání, vzájemné manipulování vězňů ke kriminálním svůdectvím (což je velice účinný nástroj mystifikace a manipulace vězeňské služby), zastrasování, sexuální obtěžování, náhražkový sex, homosexualita, prostituce a další negativní jevy.

³ <http://trestni2.juristic.cz/76188/CLANEK>

*„V tšina v z má zkušenost s násilím a psychickým týráním mezi v zni .
„Dle koresponden ního pr zkumu tvrtina osob uvádí, že p ed tímto o násilím nemá možnost
ochrany.“⁴*

Jakkoli V ze ská služba R iní opat ení na ochranu potenciálních objekt násilí, sleduje potenciální agresory, p i kolektivním ubytování v z je proti výše zmín ným projev m tzv. druhého života v z v podstat bezmocná. Odstran ní nejzávažn jších konflikt mezi v zni spo ívá v p echodu z kolektivního ubytování na celový systé m. Ideální by bylo ubytování v z v samostatných celách, které by zaru ilo ád v no ních hodinách. Vzhledem k tomu, že toto ešení p edpokládá zna né náklady na p estavbu stávajících v znic, HV v této problematice v nejbližších letech nep edpokládá výraz ná zlepšení.

V ze ská služba eské republiky od doby vzniku studie samoz ejm p ijala sérii regulativních opat ení, která výše uvedené jevy eliminují, a tak je t eba shora uvedený text brát spíše jako p íkladný vý et toho, co pojem „druhý život ve v znici “ m že zahrnovat.

Jak dále uvádí Soch rek, lze podle J. epeláka adaptaci na podmínky výkonu trestu rozd lit do p ti základních typ :

- realistické p izp sobení,
- agresivn nep átelské p izp sobení,
- p izp sobení se nep im enou kompenzací,
- p izp sobení se nep im enou projekcí,
- p izp sobení se únikem.

„Pokud se s t mto druhy p izp sobení odborn nepracuje, m že dojít k zhoršení psychického stavu jejich nositel . Studiemi zabývajícími se p sobením výkonu trestu odn tí svobody na psychiku odsouzených se pod ep elákovým vedením zabýval Výzkumný ústav penologický Sboru nápravné výchovy R. Výsledky výzkum zam ených na osobnost odsouzených ukazují výrazný nár st negativních psychických zm n v souvislosti s opakovaným i dlouhodobým pobytem ve výkonu trestu odn tí svobod.“⁵

⁴ <http://trestni2.juristic.cz/76188/CLANEK>

⁵ erníková, 2005, str. 141

2.2.2 Vymezení pojmu sociální klima

Termín sociální klima je jedním z těchto pojmů, kterým intuitivně rozumíme. Podle V. Maňáka (2005, str. 102) je sociální atmosféra v znlce velmi důležitým, reálným psychickým faktorem.

Sociální psychologové a sociologové určují jako význačný znak každé skupiny její atmosféru neboli klima a chápou ji jako relativně stabilní a zvenku a zevnitř dobřeitelné emocionální naladění této skupiny, které můžeme kladně nebo záporně usměrňovat. Mezi pojmy atmosféra a klima je rozdíl podobný takový jako u počasí: atmosféra je spíše situací, dynamikou, naproti tomu klima poměrně stabilní a dlouhodobější. Sociální atmosféra se popisuje na jednom konci u malé sociální skupiny (např. sportovního oddílu či učební skupiny) a na konci druhém u velké sociální skupiny typu organizované instituce (např. školy, dílny, provozu, závodu, ale i v znlce). Atmosféru v znlce můžeme s určitým zjednodušením vysvětlit jako soubor několika vrstev nálad, pocitů, postojů, dokonce i přesvědčení určitých jedinců (až ve ejnosti) o té které v znlce.

„Pro názornost se dá hovořit o čtyřech vrstvách. Itelnost atmosféry zvenku má dvě : 1. vrstva jsou pocity, nálady až postoje i přesvědčení, které získal vnější pozorovatel o v znlce. 2. vrstvu pak tvoří povst v znlce v okolí. Také vnitřní itelnost je dvouvrstevná: 3. vrstvu tvoří pocity, emocionální naladění až přesvědčení v znlce a konečně 4. vrstva představuje pocity, emocionální naladění (spokojenost-nespokojenost) v znlce ského personálu.“⁶

Klima společně vytvářejí všichni odsouzení, kteří se nacházejí v určité v znlce, respektive jednotlivé skupiny odsouzených, na které se v tšinou rozdělují, v etně těchto odsouzených, kteří stojí mimo tyto skupiny a samozřejmě také personál (příslušníci a civilní zaměstnanci V znlce služby české republiky) dané v znlce.

Můžeme říci, že termín klima v znlce zahrnuje:

- Obsahově – ustálený způsob vnímání, hodnocení a reagování všech výše zmíněných aktérů na to, co se ve v znlce děje, nebo co se dříve stalo, i co se očekává, že se odehraje. Důležité však je, jak klima vnímají ti, kteří se ho přímo zúčastní, ne jaké klima objektivně je.

⁶ Maňáka, 2005, str. 103

- asov – jsou to jevy dlouhodobé, jsou typické pro konkrétní v znici, skupinu odsouzených a personál v znice, které mohou trvat i n kolik m síc až let (na rozdíl od atmosféry – viz níže).
- Prost edí – je to nejobecn ější termín, týká se i jiných aspekt ů než sociáln psychologických. Zahrnuje nap íklad architektonické aspekty (ešení prostor, jejich vybavení, velikost, rozmíst ní nábytku, možnosti z m ny tvaru), ergonomické (uspo ádání pracovních míst personálu a v z , vhodnost nábytku pro práci), estetické, hygienické (vytáp ní, v trání, osv tlení), akustické (úrove hluku a šumu, odraz zvuku, akustika) a podobn .
- Atmosféra – je naopak velmi úzký termín, vyjad uje krátké trvání a vysokou prom nlivost. Atmosféra se v kolektivu odsouzených m že m nit velmi rychle, je situa n podmín na. Známe nap íklad atmosféru ve v znici p ed provedením generální prohlídky, po poty ce mezi odsouzenými atd.

Sociální klima tedy zahrnuje dlouhodobé jevy, které jsou po n kolik m síc i let typické pro danou v znici. Vytvá ejí je všichni odsouzení v dané v znici, skupinky, jednotlivci, ale také personál v znice. Sociální klima v znice je ovliv ováno také širšími jevy, jako je klima spole nosti.

2.2.3 Možnosti snižování negativních vliv ů v zn ní (prizonizace)

„Pojem prizonizace pochází od Donalda Clemmera, který pracoval jako sociolog ve v znici v Chesteru (Illinois) a vychází z jeho studia mužské v ze ské subkultury ve t icátých letech minulého století. Tvrdí, že v zni mají spole nou zkušenost nuceného uv zn ní, a to je sjednocuje za spole nou v c proti v znitel m.“⁷

Jak uvádí Karabec a Blahníková (2003) fyzická blízkost, v níž jsou nuceni žít jeden vedle druhého, ni í veškeré soukromí, v ze ské p edpisy a rutina je nutí ke konformismu a izolace omezuje jejich život. Clemmer p i p edkládání pojmu prizonizace tvrdí, že v ze ské hodnoty se mohou p ebírat v té i oné mí e. Jakmile je však odsouzený uzná za svoje, stává se odolný v í p sobení konven ního hodnotového systému. To znamená, že proces prizonizace

⁷ http://www.mvcr.cz/2003/casopisy/krim/0403/karabec_info.html

m ní nová ka na „plnohodnotného“ trestance. Jde o kriminaliza ní proces, který jde proti náprav nebo resocializaci. N kte í badatelé proti Clemmerov tezi poukazují na prokázano u skute nost, že v zni jsou nejd íve "prizonizování" a p ed propušt ním "deprizonizování". Jiní íkají, že prizonizace jako taková je mýtus. V tšina ovšem souhlasí, že k ur ité form prizonizace skute n dochází, ale že je ovlivn na prioritami v zn , trván ím, frekvencí a intenzitou jeho kontakt s v ze skou subkulturou.

Úsp šné p ežití tradi ního výkonu trestu odn tí svobody vyžaduje adaptaci na život ve v ze ském prost edí. Adaptace v tomto smyslu znamená p íjetí subkulturních norem a pravidel, zna n odlišných od obecn platných, dále osvojení si nových, z hlediska „p ežití“ výhodn jších vzorc chování a postupné vyhasínání adaptivního chování pot ebného k životu mimo v zení. Takto adaptovaný jedinec má po delší dob strávené ve v zení horší kriminální prognózu, tzn. vyšší pravd podobnost recidivy kriminálního chování.

Z psychologického hlediska lze v procesu postupného p ízp sobování se zp sobu života ve v zení a spole enství odsouzených (tj. v procesu prizonizace) rozlišit dv hlediska. Jde o institucionalizaci, která ozna uje adaptaci na vysoce organizovaný v ze ský život. Je spojena se ztrátou aktivity a iniciativy. Znamená p edevším vn jší orientaci ve speciálních životních podmínkách výkonu trestu odn tí svobody. Institucionalizaci podléhá více mén každý odsouzený. P íjetím forem uspo ádání v ze ského života m že být odsouzený zcela adaptován - je p ízp sobený - na podmínky výkonu trestu odn tí svobody. Je t eba poznamenat, že i první p íznaky zm n chování odsouzeného, které se projevují p íjetím programu a cíl , nemusejí znamenat po átek požadovaných zm n, m že jít pouze o p ízp sobení se podmínkám.

Druhým aspektem je ideologizace, která se projevuje identifikací s kriminální subkulturou; pat í sem nap íklad i osvojení si (a užívání) specifického jazy ka, tzv. kriminálního argotu. P edstavuje vnit ní p íjetí subkulturních norem a pravidel, hodnot a postoj a také systému racionalizací (jako obranných mechanism).

Na snižování negativních vliv v zn ní se ve v znicích zam ují p edevším specialisté odd lení výkonu vazby a trestu (psychologové, speciální pedagogové, sociální pracovníci, vychovatelé), významné místo má v tomto systému i innost v ze ského kaplana.

Pokud pomineme p ímou práci specialist odd lení výkonu trestu s odsouzenými (formou pohovor i jiných speciáln pedagogických nebo psychologických aktivit), lze

s vybranými skupinami odsouzených realizovat extramurální aktivity⁸ v rámci plnění programu zacházení. Jedná se například o akce konané za účasti zaměstnanců Vězeňské služby České republiky (takovou může být například exkurze, návštěva kulturní nebo sportovní akce), eventuálně o cílené využívání systému kázeňských odměn, udělovaných dle předem stanovených kritérií. V daném případě jde především o kázeňské odměny „povolení opustit věznici v souvislosti s programem zacházení i v souvislosti s návštěvou“ nebo o kázeňskou odměnu „přerušování výkonu trestu odnětí svobody.

Pro minimalizaci negativních dopadů výkonu trestu odnětí svobody na odsouzeného je velmi důležité, aby si udržel, respektive rozvíjel pozitivní sociální vazby se svým blízkým sociálním okolím. Soudržnost rodiny a její podpora v náročné životní situaci je pro vězňinu jedince významná nejen v průběhu výkonu trestu, ale i v období, kdy se jedinec začleňuje zpět do obanské společnosti po jeho vykonání.

Pro udržení kontaktu s rodinou a blízkými osobami jsou v souladu se zákonem o výkonu trestu realizovány návštěvy, jejichž forma se liší s ohledem na možnosti věznice a charakteristiku odsouzeného. Velmi vítané jsou návštěvy „bez zrakové a sluchové kontroly“, spočívající v možnosti realizovat návštěvu ve zvláštní místnosti, oddělené od ostatních odsouzených, a bez přítomnosti zaměstnanců Vězeňské služby České republiky. Tento typ návštěvy je však umožněn pouze určitým skupinám odsouzených, dle předem stanovených kritérií editelů věznice, zohledňujících individuální přístup k odsouzeným, osobnost odsouzeného, charakter spáchané trestné činnosti, délku trestu, věznice a další kritéria.

Nikoli nevýznamné je také zákonné opatření v podobě ustanovení § 41 odst. 4) zákona o výkonu trestu, které vězeňské službě ukládá, aby v rámci programu zacházení minimálně tímto směrem propuštěním odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody vytvořila podmínky pro jeho samostatný způsob života. V rámci speciálně sestaveného programu pak je možné, aby se odsouzení (týká se to většinou osob, které byly odsouzeny k dlouhodobým trestům odnětí svobody) mohli vyplňovat například tiskopisy související se žádostmi o vydání osobních dokladů, poskytnutím sociálních dávek, daňovým přiznáním, eventuálně tyto odsouzení za doprovodu odborných zaměstnanců věznice navštíví příslušný úřad, kde se s jeho činností mohou seznámit in natura.

⁸ aktivity orientované na posilování sociálních vazeb odsouzených mimo věznici – s rodinou, přáteli, blízkými osobami

2.3 PROGRAMY ZACHÁZENÍ

2.3.1 Program zacházení jako specifická metoda zacházení s odsouzenými

Podle § 40 zákona o výkonu trestu je odsouzený v průběhu pobytu ve věznici povinen podrobit se vnitřnímu řádu věznice, který vedle jiného vymezuje činnosti, které jsou pro jednotlivé skupiny odsouzených buď povinné, nebo dobrovolné. Soubor konkrétních činností, kterých je odsouzený povinen se zúčastnit nebo které má provádět, jsou stanoveny v programu zacházení.

„Program zacházení obsahuje konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného, metody zacházení s odsouzeným, směřující k dosažení cíle, a způsob a etnost hodnocení. Pravidelnou součástí programu zacházení je určení způsobu zaměstnávání odsouzeného, jeho účasti na pracovní terapii, vzdělávání anebo jiné náhradní činnosti, směřující k vytvoření předpokladů pro jeho samostatný způsob života. Pokud u odsouzeného přichází v úvahu více variant programu zacházení, umožní se mu výběr.“⁹

Po přijetí do věznice se noví odsouzení ubytují odděleně od ostatních, a to v nástupním oddělení věznice. Během pobytu v nástupním oddělení, jehož délka se určuje individuálně a zpravidla nepřevyšuje dva týdny, se odsouzený podrobně seznamuje s obsahem zákona o výkonu trestu, řádem výkonu trestu, vnitřním řádem věznice a s prostředím, ve kterém bude trest vykonávat.

V době pobytu odsouzeného na nástupním oddělení zpracují určení odborní zaměstnanci komplexní zprávu, která soustřeďuje psychologické, speciálně pedagogické, sociální a lékařské posouzení (eventuálně jiné poznatky) k osobě odsouzeného. Tato zpráva je výchozím dokumentem pro následné zpracování návrhu programu zacházení a představuje základní formu cílev domého a komplexního působení na jeho osobu.

Při projektování návrhu programu zacházení je zohledněna délka trestu, podmínky, za nichž se trestné činnosti dopustil a v neposlední řadě i prostorové a materiální možnosti konkrétní věznice. Program se nezpracovává, pokud má odsouzený vykonat trest nebo jeho zbytek v délce nepřesahující 3 měsíce.

⁹ Zákon č. 169/1999 Sb.

Pokud si odsouzený z nabízených alternativ nevybere, účastní se tzv. minimálního programu zacházení, který je stanoven vnitřním řádem v zniči. Jeho základ tvoří především pracovní aktivity odpovídající zdravotnímu stavu odsouzeného.

Jak již bylo uvedeno shora: program zacházení je stanoven pro každého odsouzeného individuálně, přičemž se zohledňuje vyhodnocení potřeb a rizik odsouzeného, s tím, že je prioritně sledováno pedagogicko-psychologické působení na jeho osobu, se záměrem na to, že:

- práce, vzdělávání a volnočasové aktivity mají své místo v hierarchii životních hodnot,
- k dosažení výsledků je nejdříve potřeba investovat patřičnou míru energie, překonávat obtíže, nést svůj díl odpovědnosti při individuální i kolektivní činnosti s tím, že úspěchy a ocenění, který se dostaví, jsou příjemné,
- jedinec může významnou měrou ovlivnit svůj osud (by alespoň tím, jak hodnotně bude trávit svůj čas ve v zniči).

Programy zacházení jsou v průběhu výkonu trestu odnětí svobody aktualizovány – přizpůsobovány, a to ve vazbě na vývoj změn v chování odsouzeného a s přihlédnutím na individuální výběr aktivit ze strany odsouzeného, které jsou motivovány jeho zájmy a potřebami. Každý odsouzený, který si vybere některou z nabízených aktivit programu zacházení, má povinnost se této aktivitě pravidelně a aktivně účastnit.

2.3.2 **členění programu zacházení**

Program zacházení se člení na:

- pracovní aktivity,
- vzdělávací aktivity,
- speciálně výchovné aktivity,
- zájmové aktivity,
- oblast utváření vnitřních vztahů.

Pracovní a vzdělávací aktivity jsou považovány za nejúčinnější vyplnění volného času odsouzených. Bohužel zatím stále ještě není v možnostech Vězeňské služby České republiky zabezpečit vzdělávání všem odsouzeným v takovém rozsahu, v jakém by bylo potřeba. Doplnění nebo získání úplného základního nebo středního vzdělání (i jiné odborné kvalifikace k výkonu některých druhů práce) by jistě napomohlo vytvořit předpoklady pro

možné pracovní zaizení odsouzených ještě v průběhu výkonu trestu odnětí svobody, resp. brzy po jejich propuštění do civilního sektoru.

Pracovní aktivity jsou zákonem o výkonu trestu uváděny na prvním místě mezi všemi dalšími aktivitami programu zacházení. Pro účely naší práce se však jimi budeme zabývat až na místě posledním, a podrobněji je rozpracujeme v samostatné kapitole.

▪ *Vzdělávací aktivity*

Dosažení určité úrovně vzdělání významně podporuje možnost získat zaměstnání jak ve výkonu trestu odnětí svobody, tak zejména po propuštění odsouzeného na svobodu. Podle Věrníkové (2005, str. 88) je vzdělávání postaveno na rovnosti zaměstnávání. Problematiku vzdělávání odsouzených řeší podrobněji ustanovení § 46 vyhlášky MS.

Vzdělávání odsouzených je standardní součástí programu zacházení a zpravidla jej zajišťují oddělení pracovních středního odborného učiliště, učiliště a odborného učiliště Všechné služby České republiky. Tato školská vzdělávací střediska jsou nedílnou součástí celého vzdělávacího systému České republiky a úroveň poskytovaného vzdělání musí zahrnovat náležité standardy vzdělání.

Ve věznicích, v nichž tato učiliště nejsou zřízena, zajišťuje vzdělávání odsouzených oddělení výkonu trestu (nebo oddělení výkonu vazby a trestu), v těsnou spolupráci s vybranými školskými zařízeními působícími v místní lokalitě věznice. Výjimkou není ani účast odsouzených na alternativních formách vzdělávání, například v korespondenčních vzdělávacích kurzech.

Pokud v věznici zabezpečuje pro mladistvého odsouzeného povinnou školní docházku, pak vždy spolupracuje s příslušnými školami a orgány státní správy a samosprávy působícími v oblasti školství v regionu věznice. Odsouzeným, vykonávajícím trest ve věznici s dohledem, v věznici s dozorem nebo ve věznici pro mladistvé, může ředitel věznice povolit volný pohyb mimo věznici k návštěvám výuky ve škole.

Do vzdělávacího procesu jsou zařazováni především ti vězni, kteří jsou osobně motivováni, kteří mají ke vzdělání předpoklady, přičemž se zohledňuje odsouzení mladistvého odsouzení ve věku blízkém věku mladistvého, tj. od 18 do 26 let, kteří stojí na počátku své životní a profesní dráhy.

Po úspěšném dokončení vzdělávacího procesu obdrží vězní osoba osvobodění nebo vysvědčení, ze kterého není zřejmé, že byl o získáno v době výkonu trestu odnětí svobody.

➤ *St ední odborné u ilišt*

St ední odborné u ilišt zajiš uje vzd lávání odsouzených prost ednictvím sedmi odlou ených pracoviš – školských vzd lávacích st edisek, z ízených ve v znicích Opava, Pardubice, Plze , Rýnovice, Sv tlá nad Sázavou, Valdice a Všehrdy. Základním programem st edního odborného u ilišt je výuka v u ebních oborech, ale pozornost je v nována i všeobecn vzd lávacím a odborným kurz m.

Odsouzeným jsou nabízeny r zné druhy vzd lávacích program , od t ch, které jsou zam ené na dokon ení základního i st edoškolského odborného nebo specializovaného profesního vzd lání, až po rekvalifika ní kurzy. K tomuto ú elu chce v ze ská služba rozší it sí pracoviš , v rámci nichž by bylo možno realizovat praktické vyu ování nebo zau it odsouzené k získání pot ebných pracovních návyk s cílem zabezpe it kvalitní výkon pracovních inností ve vlastních výrobních a vnit ních provozech V ze ské služby.

V oblasti vzd lávání odsouzených dochází i nadále (postupn podle reálných možností) ke kvalitativnímu r stu. Systém vzd lávání odsouzených v eské republice snese srovnání s vysp lými evropskými státy. V sou asné dob se st ední odborné u ilišt podílí na spolupráci ve dvou mezinárodních projektech v rámci programu Grundtvig 1 – Spolupráce v oblasti vzd lávání v z : Výuka v prost edí informa ních a komunika ních technologií a Grundtvig 2 – Zlepšení nabídek vzd lávacích aktivit pro v zn .

➤ *Školské vzd lávací st edisko v z v Plzni*

Školské vzd lávací st edisko v z v Plzni fungovalo od vzniku v znice až do roku 1948, kdy byla škola na n kolik let zrušena. V roce 1983 se znovu za alo s výukou v kurzech: základní vzd lání, zedník, lešená , tesa , topi nízkotlakých kotl a promíta 16 mm film . V roce 1992 se do nabídky studia vrátil obor strojírenská výroba a od roku 2005 p ibyl t fletý obor záme ník. Absolventi u ebních obor získávají civilní výu ní list.

V roce 2006 dosáhla pr m rná zam stanost ve v znici v Plzni 41 %. Na procentu zam stanosti se nep ízniv projevil velký podíl odsouzených nevhodných pro za azení na pracoviš ze zdravotních d vod . Tito odsouzení jsou umis ováni do V znice Plze zejména z d vodu snadné dostupnosti nemocni ních za ízení a komplexního zajišt ní diet pro odsouzené v ze skou výva ovnou. I p es tyto determinanty má v znice cíl zvýšit v I. pololetí roku 2007 zam stanost odsouzených na 55 % zprost edkováním práce, kterou mohou vykonávat i odsouzení se sníženou zdravotní klasifikací.

▪ *Speciální výchovné aktivity*

Speciálními výchovnými aktivitami programu zacházení se rozumí individuální a skupinová speciální pedagogická a psychologická působení vedená kompetentními zaměstnanci. Jedná se zejména o terapeutické aktivity (zejména sociální výcvik, psychoterapii, arteterapii, pohybovou terapii), sociálně právní poradenství a trénink zvládnutí vlastní agrese.

Speciální výchovné aktivity programu zacházení mohou být realizovány prostřednictvím individuálních a skupinových speciálních pedagogických a psychologických forem působení a jejich realizací je sledováno získání sociálních dovedností k životu na svobodě (řešení modelových konfliktních a jinak závažných situací, řešení akutních sociálních nebo psychických problémů, působení na změnu chování aj.).

Účast odsouzených na zmíněných aktivitách je individuální, v závislosti na jejich momentálním psychickém stavu a chuti vyhledat odbornou radu psychologa.

▪ *Zájmové aktivity*

Zájmovými aktivitami programu zacházení máme na mysli nejrozličší formy individuální a skupinové zájmové činnosti organizované a vedené zaměstnanci v záměru s potencionálním odborným vzděláním, které rozvíjejí v souladu s úrovní výkonu trestu schopnosti, v domácnosti a sociální dovednosti odsouzených.

Realizací individuálních i skupinových zájmových činností odsouzených je sledován rozvoj schopností odsouzených kvalitně prožívat volný čas. Tato schopnost, resp. její nedostatek, je problémem značné části veškeré populace. Cílem je mimo jiné formovat osobnost odsouzeného, rozvíjet ji, kultivovat, budovat pozitivní vztahy k okolí, redukovat vnitřní napětí – například sportovní kroužky (stolní tenis, volejbal, nohejbal, kopaná), masérský kroužek, kroužek šachu, modelářský kroužek, keramický kroužek, hudební poslechový kroužek, výtvarný kroužek, akvaristický kroužek, kroužek poslechový a kroužek národního diváka.

Průběžně jsou realizovány tzv. samoobslužné aktivity, které slouží především k přípravě odsouzených na soběstačný způsob života po propuštění z výkonu trestu a v jejichž rámci se odsouzení učí například udržovat vlastní oděv v čistotě (mají možnost si prádlo vyprat a následně vyžehlit, popř. provádět i drobnou údržbu oděvu apod.), připravovat jednoduchá, základní jídla atp.

▪ *Oblast utváření vnějších vztahů*

Oblast utváření vnějších vztahů je orientována na udržení, posílení i vytvoření sociálně pozitivních vazeb odsouzených mimo věznic (zejména k partnerům, dětem, rodinám, kvalitním přátelům). Snahou je zabránit zpětrhání pozitivních sociálních vazeb – manželských a rodinných vztahů, jak o této problematice bylo pojednáno již výše.

Kromě opatření, která jsou mimo rámec možností věznic (tj. zejména nemožnost umístění odsouzených co nejblíže k místu bydliště z kapacitních důvodů), mohou odsouzení odesílat a přijímat korespondenci, odebírat denní tisk a časopisy, sledovat televizi, rozhlas. V odvolacích případech jim povolen i telefonní hovor s blízkými osobami.

Odsouzení, kteří splňují stanovená kritéria, mají možnost získat tu kterou z kázeňských odměn (povolení opustit věznic v souvislosti s programem zacházení i v souvislosti s návštěvou nebo přerušeni výkonu trestu odnětí svobody – viz shora).

Od roku 2000 mají odsouzení možnost využívat návštěv bez zrakové a sluchové kontroly zaměstnanci vězeňské služby.

Kontakt s vnějším světem je možný i prostřednictvím spolupráce se státem registrovanými církvemi a náboženskými společnostmi

▪ *Pracovní aktivity*

Problematika pracovních aktivit je pro úřady práce stěžejním tématem, proto se této oblasti budeme věnovat podrobněji.

Pracovními aktivitami programu zacházení se rozumí :

- zaměstnávání,
- práce potřebná k zajištění každodenního provozu věznic,
- pracovní terapie, vedená zaměstnanci Vězeňské služby s potřebným odborným vzděláním.

2.4 PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ A PÉČE O ZAMĚSTNANCE V VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY

K tomu, aby mohly být ve vězeňských zařízeních aktivity programu zacházení zajišťovány a realizovány, je potřeba dostatečného počtu kvalifikovaného personálu.

V ze ská služba eské republiky usiluje proto o stálé zvyšování kvalifikace a profesionality zam stnanc , zejména formou program celo životního vzd lávání.

„K 31. 12. 2006 bylo u V ze ské služby R zam stnáno celkem 10 691 osob, z toho bylo 6713 p íslušník a 3978 ob anských zam stnanc .“¹⁰

Práce v p sobnosti V ze ské služby eské republiky je velmi náro ná. Zvyšují se proto nároky nejen na dosaženou úrove vzd lání (z hlediska požadovaného stupn a oboru vzd lání), ale velký d raz je kladen i na psychickou a fyzickou zdatnost, morální profil osobnosti a schopnost profesionálního chování a vystupování. To platí jak v procesu výb ru vhodného kandidáta na ur itou pracovní pozici u V ze ské služby eské republiky, tak i po dobu dalšího p sobení zam stnance ve funkci. Proto jsou pro p íslušníky V ze ské služby eské republiky, a stejn tak i pro ob anské zam stnance, realizovány v rámci programu celoživotního vzd lávání r zné specializa ní kurzy, v nichž mohou prohloubit své profesní zam ení, resp. získat nové znalosti a dovednosti, nap . z oblasti komunikace s odsouzenými osobami, v problematice ešení krizových situací atp.

V rámci pomoci odborným zam stnanc m p edcházet nep íznivým psychickým stav m jsou - mimo ú asti na shora uvedených zdokonalovacích kurzech - nap . vypracovávány tzv. „individuální antistresové programy“.

„Jejich cílem je pomocí psychologických intervencí (zásah) p edchá zet vzniku negativních psychických stav (manažerský syndrom, pocit „vyho ení“, depresivní stavy, pocity p epracovanosti, úzkosti, obav apod.), které mohou v souvislosti s výkonem té které profese vzniknout a ohrozit duševní zdraví pracovníka.“¹¹

Individuální obranná strategie vzniká tak, že odborník – psycholog v sou innosti s klientem „zmapují“ stresogenní initele, existující v profesionální innosti jedince, (pop ípad v jiných oblastech jeho života). Podle výsledk psychologické analýzy stresogenních faktor psycholog vytvá í program psychologických aktivit zam ených na zvyšování psychické odolnosti jedince, ke zvýšení jeho schopnosti ps ychicky zvládat požadavky profese.

¹⁰http://ad.vscr.cz/news_files/VyrocníZpravaVSCRzaR2006.pdf

¹¹ Spurný, 1996, s. 90, 91

2.5 VÝZNAM PRÁCE – ZAM STNÁVÁNÍ ODSOUZENÝCH

2.5.1 Historický vývoj zam stnávání v penitenciární praxi

Vývoj společnosti, její politická situace, kulturní i ekonomická výpust se odráží ve všech oblastech lidské činnosti tedy i ve vztazích. Způsob zacházení s odsouzenými vyjadřuje postoj společnosti k občanským právům a svobodám jedince.

V dřívějších dobách byly vedle dalších trestů trestem nucené práce nebo galieje. Jednalo se v tšinou o doživotní trest, velmi často ukládaný místo trestu smrti. Galejníci pracovali ve velmi náročných podmínkách, s nedostatkem jídla i hygieny. Při temeli k tomu kruté zacházení, je zřejmé, že v tšinou nepožili.

Podle V. Mařádka (2005, str. 118) je vrození historicky mladou, moderní institucí. Jeho dnešní podoba vznikla postupně na přelomu starověku a novověku vydělením se z institucí, které měly za úkol dohlížet na jedince, u nichž společnost cítila potřebu a nezbytnost je „umravovat“, a to i pomocí izolace. Šlo především o tyto kategorie jedinců: šílenec, slabomyslný, nezaměstnaný, nemocný, tulák, rebely a zločinci. Dá se tedy soudit a studiem historických dokumentů prokázat, že vrození se postupně oddělila od takových organizací a institucí jako byly blázince, nemocnice, chudobince i leprosária.

První věznice, kde byl trest odnětí svobody pojmán se souasnými prvky, vznikla v polovině 16. století v Anglii. Věznice začaly vznikat v souvislosti s rozvojem městských aglomerací, rozvojem průmyslu, likvidací malých hospodářství. Vznikl počet lidí bez práce, tuláků a žebráků a nárůst kriminality byl obrovský.

„Postupně se tvořily různé vězeňské systémy a i do těch izolovaných zařízení vstupovaly rodící se společenské vředy. Byly zkoušeny různé metody převychovy zločinců, například tzv. pensylvánský systém, využívající tzv. solitary systém. V něm byli umístěni o samotě (odtud systém), nepracovali a čas v nově tení bible a zpytování sv domí. Podobně byl zkoušen tzv. auburský systém, nazývaný též silent systém (z angl. silent = mlčení). V něm na rozdíl od pensylvánského systému pracovali, ale museli zachovat mlčení, nesměli spolu mluvit. Ubytovaní byli opatřeni samostatně.“¹²

¹² Sochůrek, 2002, str. 12

- *Donucovací pracovny a robotárny*

Zvláštními nápravnými a výchovnými zařízeními, byly podle J. Uhlíka (2006, str. 169) donucovací pracovny a robotárny. V 17. století prošly velmi složitým vývojem, postupně se měnilo i jejich poslání. Obyvateli donucovacích pracoven byli zpočátku lidé, donucení k pobytu nejen z moci úřední, ale i mnohdy s obtížně řešitelnými existenčními podmínkami.

Donucovací pracovny byly zpočátku zřizovány s cílem, aby se dále nezvyšoval podíl nepracujících deklasovaných živlů v populaci a aby tyto živly byly pod kontrolou. Pro chování donucovacích pracoven byly v oboru textilní výroby zřizovány pátelácké domy, tzv. Spinnhausy, které vyžadovaly trvale vysoký počet zaškolených pracovníků. Instruktory v nich učili své svěřence především práci, jejíž nedostatek limitoval rozsah výroby textilií. V 18. století pak byla místními magistráty a vrchnostenskými úřady na venkov za finanční úhradu posílána část vězňů do robotáren. Delikventi zde vykonávali práce potřebné pro stát, které byly omezovány nedostatkem pracovních sil. Robotárny byly od donucovacích pracoven odděleny, nebo zde se scházela pestrá společnost pachatelů rozmanitých trestných činů. V robotárnách byly mnohem horší pracovní podmínky, delikventi se nesměli z robotáren vzdalovat a dostávali jen část odměny.

Na konci 18. století se začala objevovat potřeba odborné pracovní výchovy odsouzeneců a jeho přípravy na život po propuštění. Zaměstnávání vězňů bylo téměř samozřejmostí na přelomu 19. století. Byl to prostředek proti pomalému tělesnému i mravnímu úpadku.

V mnoha případech už byli odsouzení za svou práci alespoň odměňováni. Odsouzenecům už nebyli deportováni na práce v nepříznivých podmínkách tropických kolonií a byly zrušeny tresty nucených prací. Od odsouzených bylo požadováno, aby svou práci alespoň částečně zaplatili náklady na svůj pobyt ve vězení a také, aby získané pracovní dovednosti a znalosti mohli využít k lepšímu životu na svobodě.

„Trestanec sice neml nárok na mzdu za konanou práci, avšak mohl dostat odměnu za splněný denní úkol. Polovinu odměny mlo povoleno utratit v trestnici za výživu na zlepšenou, mohl si dále koupit mýdlo, papír, knihu, nebo smlo poslat tuto část peněz své rodině. Druhá polovina získané odměny mu byla uložena na úrok a mohl být i užita i

k náhradě škody, kterou v ze v zniči zp sobil. Ušet ené peníze s úroky byly v zni vypláceny p i propuštění z v znice po odpykání trestu.“¹³

- *Zam stnávání odsouzených v období p ed rokem 1989*

V podmínkách komunistického eskoslovenska bylo nedílnou sou ástí v zn ní i povinné pracovní za azení. Podle J. Uhlíka (2006, str. 28) bylo k 1. 3. 1959 v zn no 39 383 osob. Z tohoto po tu bylo v letech 1958 a 1959 kolem devíti tisíc politických v z . Vysoké po ty zvlášt politických v z byly dosahovány i usi lovnou, asto nezákonnou inností bezpe nostních sbor , které tak nejen potvrzovaly svou výkonnost v pln ní bezpe nostních úkol stálým p ílivem obvin ných, ale zabezpe ovaly i plný dostatek pracovních sil pro uranové doly, zvlášt v dob , kdy tyto doly opoušt li zajatci a retribu ní v zni n mecké národnosti.

V roce 1967 byl založen Výzkumný ústav penologický, který svou inností p isp l ke zdokonalení výchovn vzd lávacího procesu p sobení na uv zn né osoby. Zam stnávání již tehdy bylo považováno za neju inn jší prost edek k odstra ování nep íznivých vliv výkonu trestu odn tí svobody. Práce užite ná pro spole nost byla zase nejlepším zp sobem jak narušit monotónnost trestu a riziko izolace od spole nosti. Tehdejší v ze ský systém m l snahu odsouzené k pracovním výkon m motivovat sout žením mezi sebou. Ti, kte í m li nejlepší výsledky, m li r zné výhody. Výsledky pracovní innosti byly jedním z nejd ležit jších hodnotících ukazatel p sobení na odsouzeného.

V období normalizace byla ke spln ní „závazného plánu“ zam stnanost vytvá ena um le i za cenu dotování pracovního za azení odsouzených. Státním podnik m byly naplánovány po ty odsouzených, které musely zam stnat. V mnoha v znicích na území státu m ly státní podniky i vlastní výrobní haly a dílny.

- *Zam stnávání po listopadu roku 1989*

V po átcích devadesátých let, se zahájením privatizace státních podnik a p echodu na tržní ekonomiku, zam stnanost odsouzených poklesla.

Na vývoji „polistopadového“ zam stnávání odsouzených osob se významn odrazila amnestie prezidenta republiky z 1. 1. 1990, kdy ze dne na den byly v znice vyprázdn ny

¹³ Uhlík, 2006, str. 164

o 75% a snížil se tak zna n i po et zam stnaných v z . Pokles stavu odsouzených trval až do konce roku 1990.

V roce 1991 za aly stavy odsouzených op t nar stat, ada amnestovaných se zanedlouho do v znic vrátila. V roce 1999 bylo ve výkonu trestu více než 16 tisíc osob. Po novelizaci trestn právních kodex a zavedení alternativních trest do soudní praxe stavy odsouzených na as poklesly.

V rozvíjející se tržní ekonomice bylo pro V ze skou službu eské republiky velmi obtížné udržet konkurenceschopnost výroby v porovnání se soukromým sektorem. V této době nem la zkušenosti ani technologii, která by umožnila udržet se na trhu práce za podmínek, kdy se ekonomika orientovala na zvyšování efektivity práce a zvyšování kvalifikace zam stnanc . Vystala proto pot eba, aby se i zam stnávání odsouzených p izp sobilo novým trend m vývoje.

- *Aspekty zam stnávání odsouzených v sou asných podmínkách*

V ze ská služba eské republiky v rámci sou asné platné legislativy realizuje zam stnávání odsouzených jako innost, pomocí níž se v rámci programu zacházení usiluje o resocializaci odsouzeného a jeho p ijatelný návrat do spole nosti cestou získání konkrétní odbornosti, kvalifikace a zejména pot ebných pracovních návyk . Práce je organizována tak, aby se co nejvíce p ibližovala podmínkám civilního sektoru, a zvyšovala schopnost odsouzených uplatnit se na trhu práce po propuštění z výkonu trestu.

Práci odsouzených je nutné posuzovat jak z hledisek výchovných, sociálních psychologických a v n kterých aspektech i sociologických, tak i pohledu ekonomického.

Závažným faktorem je skute nost, že se zvyšuje počet odsouzených, pro které je práce ve výkonu trestu odn tí svobody prvním pravidelným a ádným zam stnáním v život .

Pot ebný resocializa ní dopad má zejména získání, posílení a upevnění základních pracovních návyk , dovedností nebo zru nosti spolu se zvýšením úrovn v domostí a tím i kvalifikace. Vyšší vzd lanostní úroveň a ukon ená profesní p íprava je základní podmínkou možnosti lepšího uplatnění po ukon ení výkonu trestu odn tí svobody.

Práce posiluje sebed v ru a hodnotu vlastní osobnosti, kladn ovliv uje sebekáze , vytrvalost, váže psychickou a fyzickou energii, která se m že negativn projevit ke spoluodsouzeným, v znici nebo sob samému.

Práce odsouzených má pozitivní výchovnou funkci, napomáhá k jejich resocializaci a zároveň přispívá k chodu vězeňských zařízení a svým multiplikačním efektem má kladné ekonomické dopady na celkové snížení výdajů státního rozpočtu, protože pracující odsouzený se podílí částí své odměny na nákladech výkonu trestu, na výživném, platí sociální a zdravotní pojištění, náklady soudního řízení, výkon rozhodnutí apod.

Odsouzení jsou začleňováni do pracovního procesu, s přihlédnutím k jejich zdravotnímu stavu a tělesným a duševním schopnostem určených lékaři.

„V znuce musí vzít v úvahu pracovní tempo přiměřené fyziologickým a neuropsychickým možnostem, předpisy o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci a také na přirozené potřeby, jídlo a oddech. Normy spotřeby práce musí být vytvořeny, jakož i jejich změny, před zahájením práce.“¹⁴

Odsouzení, kteří ve výkonu trestu odnímají svobodu nepracují, se mnohdy dostávají do uzavřeného kruhu. Nemohou přispívat na výživu svých dětí, splácet pohledávky, přispívat do rozpočtu svých rodin a tak jim dluhy na výživném narůstají, škody způsobené trestnou činností zůstávají neuhrazeny a náklady výkonu trestu a případně i výkonu vazby jsou neefektivně vymáhány po jejich propuštění.

Vzhledem k individuální míře desocializace jednotlivých odsouzených je rozdílná i úloha práce a míra jejího resocializačního působení. U odsouzených s vytvořeným pozitivním vztahem k práci, resp. s vytvořenými pracovními návyky, zabráňuje pracovní činnost narušení tohoto vztahu nucenou nezaměstnaností. Rovněž napomáhá překonat stavy psychické podrážděnosti a napětí, spojené s pobytem ve vězení.

U odsouzených, kteří žádné pracovní návyky nemají, je práce nejdůležitějším prvkem výchovného působení na jejich osobnost.

Pokud se v zveřejněných službách podaří zajistit dostatek vhodné práce pro odsouzené a tímto smysluplným způsobem jim vyplácet, bude tato skutečnost významným prvkem ve snaze o snižování recidivy, dopadu prizonizace a zmírování ekonomických důsledků výkonu trestu na odsouzeného, jeho rodinu a blízké.

¹⁴ Nařízení generální editelky č. 48 z 20. 12. 2000, v platném znění, o odměňování odsouzených osob začleňovaných do práce ve výkonu trestu odnímají svobodu

2.6 ZA AZOVÁNÍ ODSOUZENÝCH DO PRÁCE A MOTIVACE

FAKTORY

Podle § 28 zákona o výkonu trestu je odsouzený, který byl zařazen do práce, povinen pracovat, pokud je k práci zdravotně způsobilý. Toto ustanovení má oporu v čl. 9 odst. 1 čl. 2 písm. a) usnesení předsednictva NR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, v platném znění.

Každý odsouzený nastupující výkon trestu odnětí svobody na základě pravomocného rozhodnutí soudu, přechází do příjímacího oddělení. Během pobytu v příjímacím oddělení, který zpravidla není delší než jeden týden, se odsouzený podrobí preventivní vstupní lékařské prohlídce včetně nezbytných diagnostických a laboratorních vyšetření.

Po ukončení preventivní vstupní lékařské prohlídky správa věznic zasílá okamžitě Generálnímu ředitelství Všeobecné služby hlášení obsahující všechny údaje nezbytné k rozhodnutí o dalším umístění odsouzeného do konkrétní věznic, a to v souladu s příslušnými vnitřními předpisy.

Po přejezdu do určené věznic jsou odsouzení umístěni na nástupní oddělení. Za dobu jejich pobytu je na základě psychologické, pedagogické, sociální a zdravotní diagnostiky zpracována komplexní zpráva. Za azovací komise složená z určených odborných zaměstnanců věznic na základě těchto podkladů, a s přihlédnutím k dosaženému vzdělání a případně předcházející pracovní praxi, navrhnou řediteli věznic pracovní zařazení odsouzeného a případně zařazení odsouzeného na pracoviště mimo areál věznic.

O zařazení odsouzeného do práce rozhoduje v konečné fázi ředitel věznic se zetelem na doporučení kolektivu odborných zaměstnanců (za azovací komise).

Povinnost pracovat se nevztahuje na odsouzeného, kterému je více než 65 let, nebo je plně invalidní a dále na odsouzeného, jehož zdravotní stav nedovoluje stálé pracovní zařazení. Povinnost se kromě toho nedotýká odsouzeného dočasně práce neschopného, pokud z charakteru přestupku vyplývá, že je jeho pracovní povinnost znemožněna.

2.6.1 Odměny za práci

Odsouzenému přísluší za vykonanou práci odměna. Odměnou za odvedenou práci rozumíme finanční odměnu, která je vyplácena věznicím na úkor odsouzených. Ty jsou vedeny

na úseku odměňování odsouzených, kde jsou souasn prováděny srážky na úhradu náklad výkonu trestu odnětí svobody, výživné na děti, soudní výlohy a pohledávky aj. Vláda stanoví příslušným nařízením výši této odměny a podmínky pro její poskytování.

Pracovní odměna odsouzeného za výkon do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody je souhrnem základní složky odměny, odměny za práci přesčas, příplatků a ohodnocení pracovního výkonu. Výši odměny stanoví v zákoně v závislosti na množství a kvalitě odvedené práce.

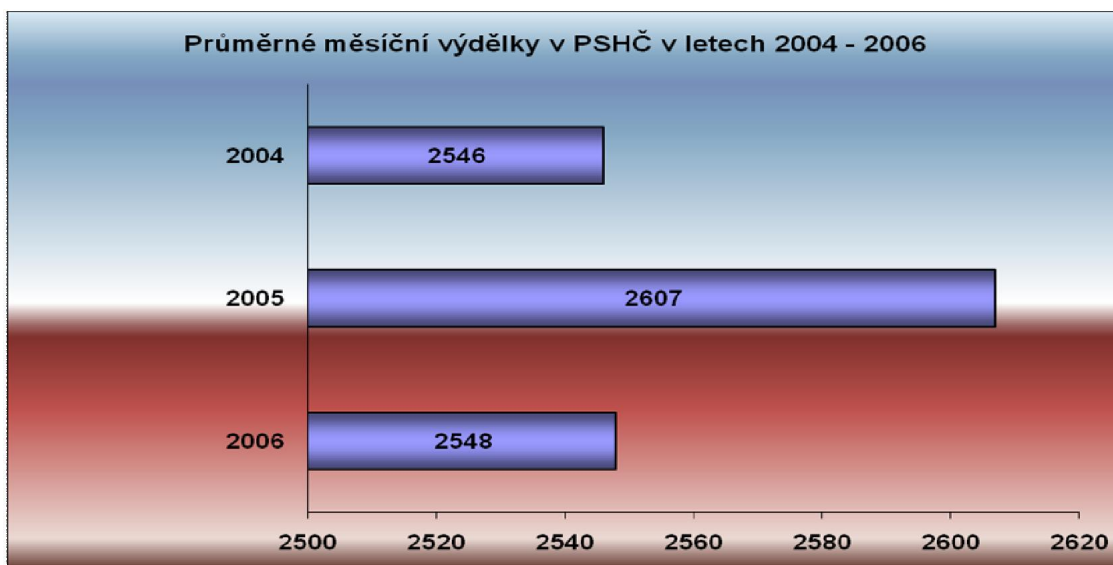
Pracovní odměna se pro účely srážek daní a pojistného na sociální zabezpečení nebo zdravotního pojištění považuje za příjem ze závislé činnosti. Z této odměny se po srážce zálohy na daň a pojistného provedou i další srážky jednak k úhradě výživného pro děti, kterým je odsouzený povinen poskytovat výživu, včetně příspěvku na úhradu nákladů péči o dítě v ústavní nebo ochranné výchově, a jednak k úhradě nákladů výkonu trestu.

Odměňování je rozděleno do III. skupin základních složek odměny, podle kvalifikačního a pracovního zařazení. V I. skupině odměňování, která předpokládá nejnižší kvalifikační předpoklady, je určena částka 4500,- Kč. Pro zařazení do II. skupiny je již nezbytné, aby odsouzený byl vyučen v oboru nebo měl jinou odbornou kvalifikaci a výše odměny je o polovinu vyšší než v I. skupině. Ve III. skupině, kde se již jedná o samostatný výkon specializovaných prací s potřebou studijního vzdělání, je určena částka ve výši dvojnásobku základní složky odměny v I. skupině.

Vzhledem k tomu, že většina odsouzených je zařazena v I. skupině odměňování, zůstane jim po odečtení všech srážek minimální částka (12% z odměny) a proto tento motivující prvek není tak zajímavý jako případné udělení kázeňské odměny. Zařazení do jednotlivých skupin navrhuje vedoucí pracoviště, přičemž tento návrh podléhá schválení editeli v zákoně.

Například ve Vznici Kynšperk nad Ohří se měsíční odměna odsouzených za výkon na jednotlivých pracovištích Provozovny státního hospodářského činnosti pohybovala v letech 2004 – 2006, kdy jsme sledovali vzorek uváděný v praktické části práce, v rozmezí 2.500 – 2.600 Kč hrubého.

Graf . 1: Průměrné měsíční výdělky PSH v letech 2004 – 2006

2.6.1.1 Rozúčtování pracovní odměny

Odměna podle §33 odst. 1 zákona o výkonu trestu pro řádně odpracující odsouzenému, který ve výkonu trestu odnětí svobody pracuje, snížená podle zvláštních právních předpisů se pokládá za hrubou odměnu odsouzeného.

Vyhláška ministerstva spravedlnosti¹⁵ stanoví, že odměnu odsouzenému sníženou podle odstavce shora použije v znění:

- Na srážky k úhradě výživného pro děti, kterým je odsouzený povinen poskytovat výživu, včetně příspěvku na úhradu nákladů na péči o dítě v ústavní nebo ochranné výchově,
- Na srážky k úhradě nákladů výkonu trestu,
- Na další srážky prováděné na základě vykonatelného rozhodnutí,
- Na ostatní srážky,
- K příjímům kapesného a úložného.

Na srážky k úhradě výživného nezaopatřených dětí se použije 30% částky odměny, není-li dále stanoveno jinak.

¹⁵ Vyhláška MS č. 10/2002 Sb.

Srážka k úhradě nákladů výkonu trestu se provede ve výši 45,- Kč zisté odměny za každý započatý kalendářní den výkonu trestu příslušného kalendářního měsíce.

Z ísté odm ny se použije 12%, není-li dále stanoveno jinak, na srážky k úhradě pohledávek vzniklých na základě

- výkonu rozhodnutí na řízeního soudem,
- výkonem rozhodnutí na řízeního orgánem státní správy,
- na řízením výkonu rozhodnutí editel v znice o uložení povinnosti hradit náklady výkonu trestu.

Z ísté odm ny se použijí 4%, pokud není stanoveno jinak, na srážky k úhradě

- ástek propadajících státu v d sledku vykonatelného rozhodnutí,
- p eplatk na dávkách nemocenského a d chodového pojišt ní,
- neprávem p íjaté ástky dávek státní sociální podpory a sociální pé e,
- ástky pojistného na všeobecné zdravotní pojišt ní p i neomluvené nepřítomnosti odsouzeného v zam stnání,
- pohledávek zajišt ných dohodou o srážkách ze mzdy nebo jiných p íjm ,
- ástek na základ dohody o srážkách z odm ny odsouzeného uzav ené mezi odsouzeným a v znicí.

Na kapesné se použije 12% ísté odm ny. Na úložné se použijí 2% ísté odm ny .

Odsouzenému, kterému je více než 65 let, nebo je pln ě invalidní a odsouzenému, jehož zdravotní stav nedovoluje stálé pracovní za azení, je možné poskytnout kapesné, nejvýše však do ástky 100,- Kč za kalendářní m síc, pokud nemá jiný p íjem nebo jinou finan ní hotovost.

2.6.2 Uplat ování káze ské praxe jako motiva ního faktoru v procesu pracovního za azení odsouzeného

Mezi nejd ležit jší motiva ní prvky v oblasti zam stnávání odsouzených pat í uplat ování káze ské praxe. Káze skou praxí ve v ze ské služb rozumíme proces ud lování káze ských odm n a ukládání káze ských trest . P i ud lování káze ských odm n a ukládání káze ských trest musí být respektovány pedagogické zásady, jejichž aplikace posiluje výchovný ú inek ud lené káze ské odm ny nebo uloženého káze ského trestu. Jedná se zejména o princip individualizace, um ěnosti, stup ování, d slednosti a spravedlnosti.

Pokud odsouzený, který byl zařazen do práce, práci odmítne, dopustí se závažného porušení povinnosti odsouzeného a zpravidla se mu uloží kázeňský trest. U některých druhů kázeňských trestů nastupují i další omezení, například v době, kdy by měl jinak pracovat, se umístí odděleně od ostatních odsouzených a neumožní se mu zájmová činnost včetně sledování televizního a rozhlasového vysílání.

Naproti tomu, pokud odsouzený postupuje zodpovědně a plní povinnosti vyplývající z norem upravujících výkon trestu odnětí svobody, má možnost dosáhnout pozitivního hodnocení spojeného s udělením kázeňské odměny.

Na odděleních a referátech zaměstňování v znečistěných osob spočívá využívání kázeňské praxe pouze v navrhování kázeňských odměn nebo kázeňských trestů, které jsou dále realizovány na oddělení výkonu trestu, kde zaměstnanci s kázeňskou pravomocí po zohlednění dalších okolností rozhodnou o realizaci či odmítnutí tohoto návrhu. Udělení kázeňské odměny přináší odsouzenému určité výhody od vyslovení ústní pochvaly až po udělení přerušení výkonu trestu (dočasné opouštění věznice).

Vyhodnocení kázeňské praxe je součástí hodnocení písemných žádostech odsouzených o podmíněné propuštění z výkonu trestu či přeřazení do věznice mírnějšího typu. O těchto dvou institucích rozhoduje vždy místní příslušný soud.

2.7 Vlivy limitující zaměstnávání odsouzených

2.7.1 Vnější vlivy ovlivňující zaměstnávání odsouzených

Mezi vnější vlivy, které mají vliv na zaměstnávání odsouzených, patří na první místo procento nezaměstnanosti v celé české republice.

S problematikou nezaměstnanosti úzce souvisí hospodářská recese, kdy i podnikatelské subjekty mají finanční potíže, stojí před uzavřením, nebo se ocitla v druhotné platební neschopnosti a další omezují svůj provoz.

V oblasti zaměstnávání jsou možnosti jednotlivých věznic a vazebních věznic velmi rozdílné.

Odsouzení v dnešní době ve velké míře nedosahují potřebné a požadované pracovní kvalifikace. Trvale se snižuje úroveň manuální zručnosti v české populaci z hlediska jejich praktických dovedností, pracovních návyků apod. Obtížné se tak pro ně vytvářejí nebo vyhledávají vhodné pracovní příležitosti.

Jde o pracovní sílu, kterou je nutno pro výkon v tšiny pracovních inností zapracovat nebo zaškolit, což v mnoha p ípadech, p edevším p í jejich vyšší fluktuaci na n k terých pracovištích, zna n zt žuje a komplikuje vlastní výrobní innost spolupracujícího cizího subjektu.

Podle stávající právní úpravy jsou práceschopní v zni povinni pracovat pouze v p ípad , že jim práci nabídne V ze ská služba eské republiky. Vzhledem k tomu, že se z t chto zdroj neda ilo zajistit práci v požadovaném rozsahu všem, odchází ada v z z výkonu vazby a trestu odn tí svobody zadlužena. Jak uvádí v ze ská služba,¹⁶ náklady na jednoho v zn dosáhly koncem roku 2006 denn 872,27 K , za m sí c 26 531,43 K , což p edstavuje ro ní ástku ve výši 318 377,16 K .

Sou asnou skladbu odsouzených, kte í pobývají ve výkonu trestu odn tí svobody, lze zam stnat zejména na b žné pomocné práce, jednoduché montáže, nevyžadující vysokou odbornou kvalifikaci.

Práce odsouzených se p es nov p íjatá opat ení v dlouhodob jším pohledu p ece jen vícemén nep ímo zdražuje ve srovnání s jinými zam stnávanými osobami, a tak postupn ztrácí svou p vodní atraktivnost. Nutno vzít v úvahu i p íliv nelegálních imigrant , zam stnávaných ásto tzv. „na erno“ a práce domácích d lník , která je podhodnocována.

2.7.2 Vnit ní vlivy ovliv ující zam stnávání odsouzených

Mezi vnit ní vlivy ovliv ující zam stnávání odsouzených pat í na prvním míst zabezpe ení pracoviš ídícími pracovníky (mistry) ve vlastní výrob í na pracovištích provozoven st edisek hospodá ské innosti. Platy t chto pracovník jsou u soukromých firem na vyšší úrovni a situaci komplikuje i nedostatek tabulkových míst, což n které v znice eší omezením zam stnáváním odsouzených nap . b hem dovolených. Nap íklad ve V znici Kynšperk nad Oh í je tento problém ešen p íjímáním d chodc na áste ný pracovní úvazek v rámci provozovny st ediska hospodá ské innosti.

Dalším z nep íznivých vliv ovliv ující zam stnávání odsouzených je postupné vy erpání nabídek vhodných, a pro podnikatelské subjekty zajímavých, prostor v areálu v znic a vazebních v znic, resp. jejich celkový nedostatek (u n kterých v znic dokonce jejich úplná absence).

¹⁶ Výro ní zpráva V ze ské služby eské repub liky za rok 2006

Souasn jsou rozdílné podmínky v nabídce, kvalitě a množství výrobních prostor (nezateplené a prostorově velké haly, často těžko využitelné pro více subjektů, u kterých v znicích nedisponují žádnými prostory pro zaměstnávání odsouzených, nájemné aj.), které vzhledem k zájmu podnikatele podnikat v určitém regionu mají v znicích k dispozici.

2.8 DALŠÍ ASPEKTY ZAMĚSTNÁVÁNÍ ODSOUZENÝCH

Odsouzení mohou být zaměstnáváni na pracovištích uvnitř i vně v znicích, na pracovištích podnikatelských subjektů nebo ve vlastních provozech. Pokud by zaměstnávání odsouzených nemohlo zajistit tento způsob zaměstnávání, má možnost zaměstnat určitý počet v znicích na vlastní pracoviště vnitřní režie. To je významné zejména ve vazebních v znicích.

Každá v znicích disponuje pouze určitým počtem pracovních míst, jejichž kapacita se odvíjí od podmínek té které v znicích. Podmínky jsou vytvářeny v závislosti na jejím umístění v regionu, na poptávce po levné pracovní síle ze strany podnikatelských subjektů, na skladbě v znicích, prostorových a technických možnostech, typu zaměstnávání apod.

Při hledání možností zvyšování zaměstnanosti je třeba brát zřetel na skutečnost, že v důsledku změny struktury zaměstnané populace v posledních letech dochází ke snižování počtu odsouzených, které je možno zaměstnávat na nestátních pracovištích umístěných mimo v znicích a k nárůstu osob se závažnou trestnou činností, které lze zaměstnávat pouze na státních pracovištích nebo uvnitř v znicích. Takových pracovních míst není však v současné době dostatek.

Pro posílení oblasti zaměstnávání v znicích osob je proto nezbytné vytvořit systémové předpoklady: například zřízení pracoviště uvnitř areálu v znicích, zavedení vícesměnných provozů.

Prioritou k posílení zaměstnanosti se stává požadavek výstavby nových výrobních objektů uvnitř v znicích a pořízení, obnova i rozšíření výrobní technologie. Tak je možné rozšířit podmínky pro zaměstnávání v znicích osob uvnitř areálu v znicích a souasn i posílit objem výroby zboží dodávané organizačním složkám státu.

2.9 FORMY ZAMĚSTNÁVÁNÍ

Zaměstnávání odsouzených se uskutečňuje:

- ve vnitřní režii,
- v ostatní režii (vlastní výroba – pro potřeby zaměstnání služby);

- v provozovnách st ediska hospodá ské innosti:
 - uvnit v znic,
 - mimo v znice;
- u právnických a fyzických osob:
 - uvnit v znic,
 - mimo v znice.

2.9.1 Vnit ní režie

Na pracovištích vnit ní režie zajiš ují odsouzení inno sti d ležitá pro vnit ní pot ebu v znice, kterými jsou například úklidové práce, pomocné práce v kuchyni, pomocné údržbá ské práce apod., p i emž organizaci práce a dohled nad odsouzenými zajiš ují zam stnanci v ze ské služby, kte í jsou zároveň vedoucími úsek jednotlivých pracoviš .

P i této form zam stnávání jsou mzdové náklady odsouzených v plné mí e hrazeny z rozpo tu, který byl dané v znici p id len jako mzdové prost edky pro odsouzené za azené ve vnit ní režii. Po et pracovních míst ve vnit ní režii se tak odvíjí mimo jiné od objemu finan ních prost edk .

2.9.2 Ostatní režie

Tento druh zam stnávání je možné využívat jen v n kterých v znicích. Odsouzení vyráb jí produkty, které jsou využívány zejména v rámci v ze ské služby a justice. Namátkou lze jmenovat kancelá ský nábytek, kterým jsou vybaveny n které justí ní budovy a kancelá ombudsmana, m íže, celové dve e apod.

P i této form zam stnávání odsouzených se již v znice musí chovat podle pravidel tržní ekonomiky, nebo vznikají náklady s po izováním materiál , provozem innosti a také se zajišt ním odbytu. Kalkulace výroby musí být vyhotovena tak, aby zaplacená ástka pokryla veškeré náklady.

2.9.3 Provozovny st ediska hospodá ské innosti

St edisko hospodá ské innosti prost ednictvím svých 53 pracoviš ve dvan ácti provozovnách ve v znicích je pln podnikatelským subjektem s vlastními živnostenskými oprávn ními na každou podnikatelskou innost. M že také spolupracovat, na základ uzav ené smlouvy o dílo, s právnickými i fyzickými osobami.

St edisko hospodá ské innosti je plátcem dan z p idané hodnoty, je zapsané v obchodním rejst íku. Jedná se o podnikání v režii státní správy. Hospoda ení st ediska hospodá ské innosti je odd leno od samostatného hospoda ení V ze ské služby eské republiky jako rozpo tové organizace, proto mohou provozovny st ediska hospodá ské innosti áste n samostatn hospoda it se svými finan ními prost edky. Ekonomické ukazatele se sledují velmi p ísn .

St žejní úlohu v hospodá ské innosti má zam stnávání odsouzených, ovšem ekonomika ji úzce doprovází. Hospodá ská innost m že být atraktivní zejména pro fyzické osoby a malé podnikatelské subjekty, pro n ž je z ízena v tšina pracoviš . Provozovny st ediska hospodá ské innosti za n p ebírají organizaci práce a zajiš ují s tím související další pracovn provozní innosti. Pracovišt t chto provozoven, nejsou dotována z rozpo tovéch prost edk a spl ují v podstat p ísná ekonomická kritéria nezbytná pro zajišt ní hospodárnosti provozu.

Hospoda ení jednotlivých provozoven je spojeno se zna ými riziky. Nejv tším problémem je získat vhodné zakázky a požadovaný po et vhodných odsouzených schopných tyto zakázky realizovat.

2.9.4 Práce pro podnikatelské subjekty

Zam stnávání prost ednictvím podnikatelských subjekt spo ívá v tom, že odsouzení jsou na základ smluvních vztah v znic s podnikateli „prop j ováni“ na pracovišt jednotlivých podnikatelských subjekt . Tyto provozy si zajiš uje podnikatelský subjekt v plné mí e sám. Za práci odsouzených za zených u podnikatelského subjektu jsou v ze skou službou fakturovány pouze mzdové náklady na odsouzené a p típrocentní p írážka. Odm ny odsouzeným vyplácí v znice a podnikateli na n vystaví fakturu.

Pokud nemá soukromník prostory, kde by skute oval s využitím práce odsouzených, své výrobní programy, m že mu je pronajmout nebo poskytnout v znice. P es zájem podnikatelských subjekt zam stnávat odsouzené mimo v znice na svých pracovištích , nelze rozši ovat smluvní vztahy s ohledem na klesající po et odsouzených, kterým m že být na základ stanovených kritérií ud len volný pohyb p í pln ní pracovních úkol , p ípadn je za adit na nest ežené pracovišt mimo areál v znice - zde je d vodem nedostatek pracovník v ze ské služby k zajišt ní podmínek provozu nest eženého pracovišt . V druhé polovin roku 2006 musela v ze ská služba z t chto d vod odmítnout tém 75 nabídek na práci odsouzených u cizích subjekt mimo areály v znic a p íšla tak o 550 pracovních míst.

Je proto nezbytné vytvářet všechny podmínky pro zaměstnávání v zraněných osob uvnitř v znic, v první řadě pak vhodné a náležitě vybavené pracovní a výrobní prostory, které bude možné pronajímat podnikatelským subjektům, nebo v nich zavádět vlastní výrobu a hospodářskou činnost.

Pro podnikatele je pracovní síla odsouzených osob zajímavá hned z několika důvodů. Pracovní odměna odsouzených je nižší než u „normálních“ pracovníků a nemusí respektovat tzv. minimální mzdu, která je nyní stanovena na 8000 Kč. Podnikatel může operativně podle své potřeby snižovat a zvyšovat počty zaměstnaných odsouzených, aniž by byl nucen dodržovat výpovědní lhůty, odstupné apod., odsouzení neerpají placenou dovolenou a Zákoník práce se na ně vztahuje pouze v případě bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci.

„Celková Všeobecná služba Represivní soustavy spolupracuje s 250 podniky, které zaměstnávají většinu odsouzených (nutný souhlas v zraněných), zatímco v rámci Státního hospodářského podnikání Všeobecné služby Represivní (nemusí být souhlas v zraněných) pracuje čtvrtina odsouzených.“¹⁷

Naproti tomu zaměstnávání odsouzených osob nepínáší pro podnikatelské subjekty žádné úlevy, neexistují garance investic podnikatelských subjektů do objektů všeobecné služby spojených se zaměstnáváním odsouzených. S tím souvisí malá schopnost podnikatelů investovat (nedostupnost úvěrů, nemožnost využít pro zaměstnávání odsouzených možnost výhodnějších programů podpory malého a středního podnikání) ve všeobecnosti. Pro podnikatelské subjekty spolupracující se zahraničními firmami se mnohdy stává ekonomicky zajímavější přesouvání zakázek do zemí s levnější pracovní silou. Státní orgány a organizace stále ještě nedoceňují možnosti při zadávání zakázek pro všeobecnou službu a v této oblasti jsou ještě stále velké rezervy.

Jak uvádí Všeobecná služba Represivní ve své Zprávě o vyhodnocení zaměstnávání v zraněných osob za rok 2006¹⁸, zaměstnává všeobecná soustava na 57310m² výrobních ploch 2805 odsouzených. Pokud by se podařilo zprovoznit 18244m² stávajících neprovozuschopných prostor, znamenalo by to při zachování současného poměru mezi počtem zaměstnaných v zraněných a plochou výrobních prostor nárůst počtu zaměstnaných o cca 800 osob, tj. nárůst zaměstnanosti cca 5%.

¹⁷ Stingl, 2006, str. 14

¹⁸ Všeobecná služba Represivní. Zpráva o vyhodnocení zaměstnávání v zraněných osob za rok 2006 a výhledy na rok 2007. z 15. 3. 2007, .j. : 60/30/07-50/760

3 PRAKTICKÁ ÁST

3.1 CÍL PRAKTICKÉ ÁSTI A Ú ELEM ŠET ENÍ

V teoretické ásti práce jsme obecně nastínili problematiku zamyšlování odsouzených. Pokusili jsme se postihnout ty, které psychologické, sociální a ekonomické aspekty pracovního zamyšlování odsouzených.

Cílem praktické ásti je analýza problematiky zamyšlování odsouzených ve Věznici Kynšperk nad Ohří, rozbor vztahu mezi zamyšlováním odsouzených v této věznici a využíváním kázeňské praxe (ukládáním kázeňských trestů).

Úelem šetření je ověřit, zda v době uložení kázeňského trestu byli tito odsouzení pracovní zamyšlování i nikoliv. Předpokládáme, že odsouzení, kteří byli pracovní zamyšlování, se dopouštěli v menší míře kázeňských postupů, než ti, kteří pracovní zamyšlování nebyli.

3.2 STANOVENÍ PŘEDPOKLADŮ A METODY K OVĚŘENÍ

3.2.1 Předpoklady práce:

1. Předpokládáme, že odsouzení, kteří jsou v průběhu výkonu trestu odnětí svobody pracovní zamyšlování, se dopouštějí v menší míře nedovoleného jednání a jsou za takové jednání v menší míře kázeňsky trestáni, než odsouzení, kteří pracovní zamyšlování nejsou.
2. Předpokládáme, že pracovní činnost - pracovní zamyšlování má pozitivní terapeutický a výchovný vliv na odsouzené a snižuje negativní vlivy uvěznění.

3.2.2 Použité metody

- Studium spisové dokumentace,
- analýza dat,
- sekundární analýza dat.

Zvolené metody jsou tradičně využívány v psychologických, pedagogických i sociologických oborech.

- *Studium spisové dokumentace* představuje v našem případě významný způsob získávání informací. Ke studiu byly použity písemné i elektronické dokumenty, které se dotýkaly problematiky zamyšlování vězňů osobně v rámci vězeňské

služby R a dokumenty, které se zabývaly problematikou zamstnávání v zných osob ve V znici Kynšperk nad Oh í.

- *Analýza dat* nám umožnila ovít pro nás významné skute nosti, týkající se pracovního za azení odsouzených v daném asovém rozmezí. Mohli jsme zjišovat délku i etnost jednotlivých druh pracovního za azení, ekonomické informace, zejména výši odm ny, zp sob rozú tování odm ny aj. S využitím m sí ní evidence uplat ování káze ské praxe vedené odd lením výkonu trestu ve V znici Kynšperk nad Oh í jsme zjišovali po et ud lení káze ských trest v letech 2004 až 2006.
- *Sekundární analýza dat* nám umožnila zjistit významné skute nosti o zkoumaném vzorku, a to v kovou skladbu námi zkoumaného vzorku odsouzených, vzd lanostní úrove , sociální prost edí, ze kterého odsouzení do výkonu trestu p icházejí, a zkušenosti s prací p ed nástupem do v zení.

3.3 ZKOUMANÝ VZOREK

Šet ení bylo provedeno ve V znici Kynšperk nad Oh í. Zkoumaný vzorek reprezentuje všechny káze sky trestané odsouzené za období od roku 2004 do roku 2006. V daném období bylo káze sky trestáno 710 odsouzených, z toho 387 bylo trestáno ve sledovaném období pouze 1x a 323 odsouzených bylo trestáno dvakrát a vícekrát. Podrobn ji se zkoumaným vzorkem budeme zabývat v kapitole 3. 6.

3.4 VLASTNÍ PR B H ŠET ENÍ

K napln ní cíle šet ení byla využita m sí ní evidence uplat ování káze ské praxe na odd lení výkonu trestu V znice Kynšperk nad Oh í, ze které jsme v pr b hu m síc srpen 2006 až leden 2007 vytvo ili p ehled káze sky trestaných odsouzených za období rok 2004 až 2006.

Soub žn jsme s využitím elektronického informa ního systému vyhledávali v databázi údaje o pracovním za azení (asový pr b h jednotlivých pracovních za azení, typ pracovišt aj.) t chto odsouzených a ov ovali jsme, zda v dob spáchání káze ského p estupku byli pracovn za azení.

Pro další zkoumání bylo nutné v evidenci odd lení výkonu trestu vyhledat dotazníky, které vypl uje každý odsouzený po p íjezdu do v znice. V nich jsme vyhledávali údaje

o jejich vzdělání, z jakých rodinných poměrů pocházejí, zda prošli ústavní výchovou a údaje o jejich předchozí pracovní zkušenosti (zda někdy pracovali, pokud ano, tak jakou formou).

3.4.1 Stručná charakteristika Věznice Kynšperk nad Ohří

Pro představu, v jakém prostředí jsme šetření prováděli, krátce Věznici Kynšperk nad Ohří představíme. Věznice leží nedaleko hranic se Spolkovou republikou Německo v okrese Sokolov, mezi městy Karlovy Vary a Cheb. Věznice vznikla v roce 1995 z objektu bývalých vojenských kasáren. Ubytovací kapacita věznice ve sledovaném období činila 423 míst při koeficientu 4m² podlahové plochy na jednoho vězně.

Od 1. 12. 2006 byla věznice zařazena do kategorie „věznice s ostrahou“, kde jsou zřízena oddělení s dozorem a s ostrahou. Ve sledovaném období však byla Věznice Kynšperk nad Ohří věznicí určenou pro odsouzené, zařazené pouze do výkonu trestu s dozorem. První vězni byli do nově zrekonstruovaných ubytoven s ostrahou umístěni v měsíci lednu 2007. Trest odnětí svobody zde vykonávají dospělí muži.

Ubytovací kapacita pro odsouzené v kategorii ostraha v současné době činí 216 míst a ubytovací kapacita pro odsouzené v kategorii dozor 420 míst. Kapacita byla po většinu sledovaného období minimálně o 5% překročena. K 24. 4. 2007 zde bylo umístěno 705 odsouzených, z toho 481 vězňů vykonávalo trest odnětí svobody v kategorii dozor a 224 odsouzených vykonávalo trest odnětí svobody v kategorii ostraha. Ubytovací kapacita věznice byla tak i v této době překročena.

V porovnání s celorepublikovým průměrem dosahovala věznice dlouhodobě poměrně vysokého procenta zaměstnanosti odsouzených (průměrná roční zaměstnanost činila až 60%).

3.5 STATISTICKÉ ÚDAJE

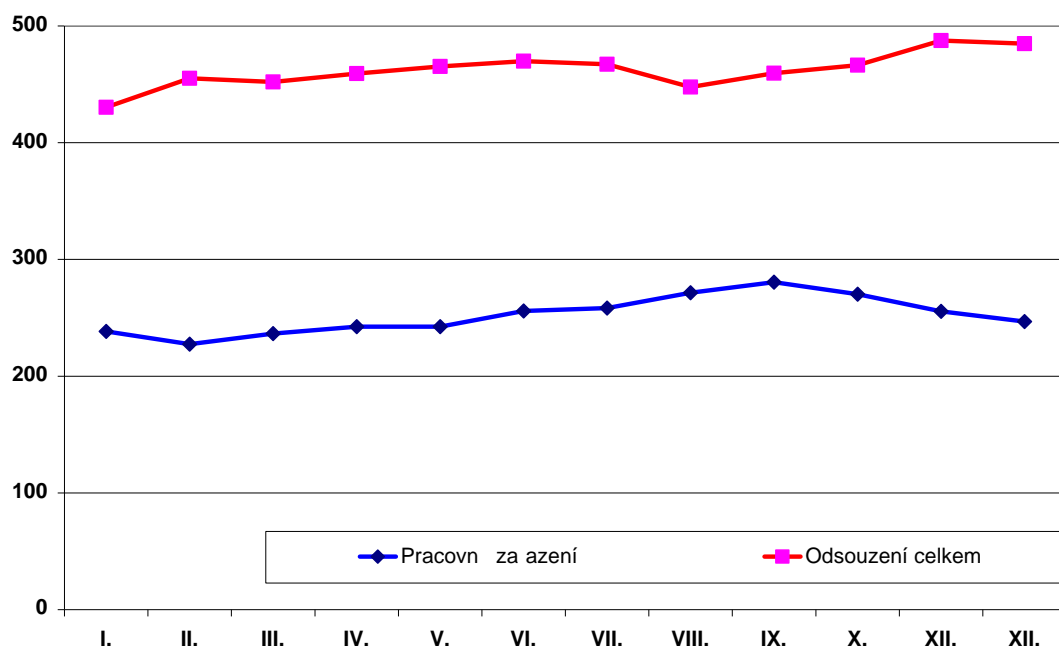
3.5.1 Rozbor problematiky zaměstnávání odsouzených ve Věznici Kynšperk nad Ohří

V průběhu sledovaného období roku 2004 až 2006 se průměrně po čtyřech odsouzených ve Věznici Kynšperk nad Ohří a po čtyřech pracovních zařazených odsouzených vyvíjely v jednotlivých měsících následovně :

Tabulka . 1: Průměrné počty pracovníků za azených odsouzených v porovnání s celkovými
počty

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Pracovníci za azení	238	227	236	243	243	256	258	271	281	270	255	247
Odsouzení celkem	430	455	452	459	465	469	467	447	459	466	487	484

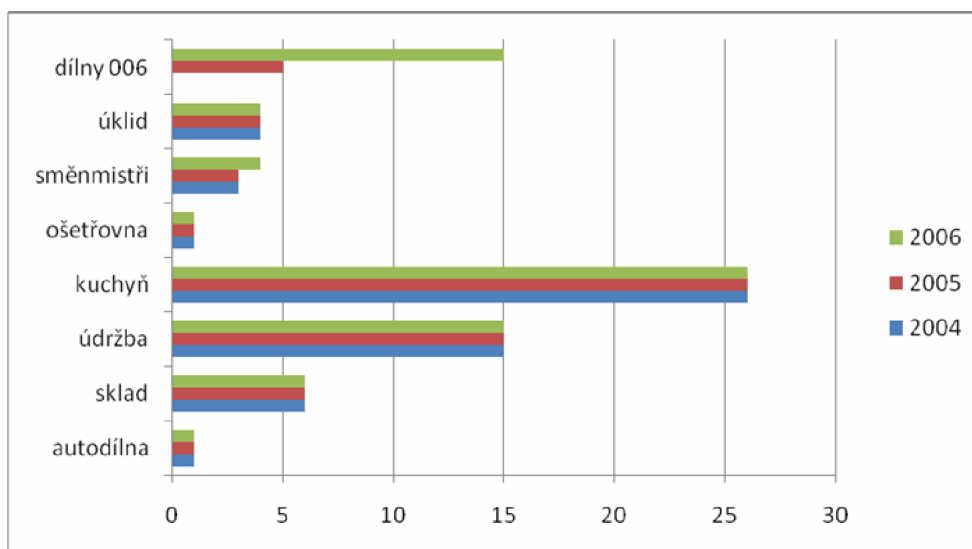
Graf . 1: Průměrné počty pracovníků za azených odsouzených v porovnání s celkovými
počty

3.5.2 Vnitřní režie

Ve vnitřní režii bylo v letech 2004–2006 za azeno průměrně 63 odsouzených, kteří zabezpečovali práce spojené s chodem v znicích. Pohled pracoviště je patrný z grafu . 2. Největším problémem je zajištění dostatečného počtu odsouzených na pracoviště údržby, kteří jsou využívaní v řemeslnických oborech. O odsouzené, jejichž kvalifikaci by bylo možné využít při údržbě majetku v znicích, opravách apod. je nouze obecně ve všech věznicích.

Graf . 2: Průměrné počty odsouzených za azených v letech 2004–2006 ve vnitřní režii podle
za azení na jednotlivá pracovišť

V listopadu roku 2005 bylo ve v znici z ízeno zvláštní pracovišť (dílny 006) za ú elem zprovozn ní nevyužívaného objektu . 006 na ubytovnu odsouzených, které zajiš ovalo pot ebné innosti až do íjna roku 2006, a které svou existencí zkresluje průměrné počty odsouzených za azených do vnitřní režie v znice.

Odsouzení za azení na toto pracovišť zajiš ovali bourací, pomocné a jiné stavební práce v jedné z nevyužitých budov v areálu v znice p í její rekonstrukci na ubytovnu odsouzených. Zp sob výstavby, na kterém se významnou m rou podíleli odsouzení a zam stnanci v znice, byl z hlediska finan ních náklad levn ější, než p í zadání celé rekonstrukce stavební firm .

Průměrně se m sí n na pracích podílelo cca 19 odsouzených, kte í na akci odpracovali 4 711 sedmihodinových sm n, tj. celkem 32 977 hodin. Ministr spravedlnosti Ji í Pospíšil tuto skute nost ozna il na stránkách asopisu eské ho v ze ství¹⁹ za následování hodný po in v ze ské služby. Ocenil skute nost, že v zni m li p íležitost odvést kus užite né práce i nezanedbatelné ekonomické výhody.

¹⁹ Montgomeryová, 2007, str. 3

3.5.3 Provozovna st ediska hospodá ské innosti

innost Provozovny st ediska hospodá ské innosti je zajiš ována samostatným referátem zam stnávání v zn ných osob. V ele referátu stojí vedoucí, který je zároveň vedoucí provozovny st ediska hospodá ské innosti.

V znice Kynšperk nad Oh í má v sou asné dob t i stálé provozy (pracovišt): Korekt, Cirus a Propagace. Provoz Propagace je situován v ubytovací ásti V znice Kynšperk nad Oh í, pracovišt Korek a Cirus byly v minulosti situovány mimo ubytovací ást v znice v tzv. výrobní zón , což s sebou neslo ádu negativních d sledk .

K jejich odstran ní bylo t eba vybudovat oplocení výrobní zóny, v etn jejího osazení signáln zabezpe ovací technikou. Oplocení bylo uvedeno do provozu dne 4. února 2005 a umožnilo V znici Kynšperk nad Oh í nejen udržet, ale i zvýšit stávající po et zam stnaných odsouzených.

Do této doby mohli být na pracovišt ve výrobní zón za azování pouze odsouzení, kte í spl ovali podmínky pro ud lení volného pohybu mimo v znici p i pln ní pracovních úkol nebo pro za azení na nest ežená pracovišt . Skladba v z ve v znici neumož ovala na tato pracovišt mnohdy za adit po ty odsouzených, které podnikatelské subjekty ke zpracování zakázek požadovaly.

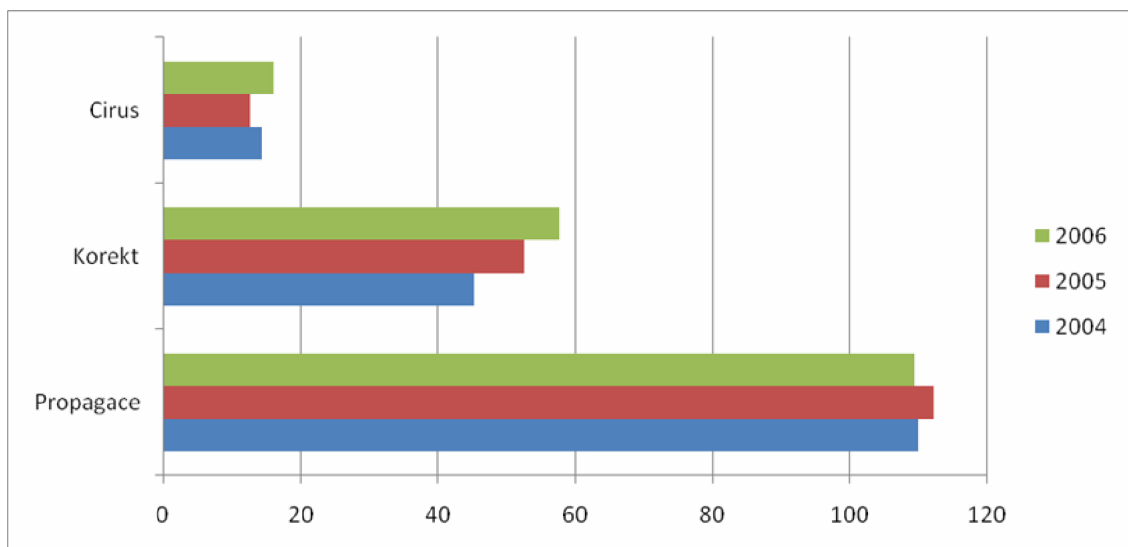
Smyslem této investi ní akce, jejíž realizace trvala šest m síc a náklady spolu s dopln ním systému vn jšího st ežení, jenž celkov posílil bezpečnost v znice, dosáhly tém 25 milión , bylo zejména vytvo ení dalších pracovních p íležitostí pro odsouzené, kte í tak mohou ve v tší mí e hradit náklady výkonu vazby a trestu , plnit vyživovací povinnost a splácet škody zp sobené trestnou inností.

Významná je také skute nost, že odsouzení získají alespo n které pracovní návyky. Nemalá ást v z se s prací setká poprvé až ve v zení. Do té doby si prost edky k obživ ada z nich opat ovala pácháním trestné innosti.

Provozovna st ediska hospodá ské innosti je organiza n za len na k samostatnému referátu zam stnávání v zn ných osob.

Ve V znici Kynšperk nad Oh í je využíváno pro zam stnávání odsouzených formou hospodá ské innosti tém 4000m² výrobní plochy.

Graf . 3: Průměrné počty odsouzených za zločinů v letech 2004-2006 na jednotlivá pracoviště Provozovny státní ekonomické činnosti

- *Provoz Provozovny státní ekonomické činnosti Propagace*

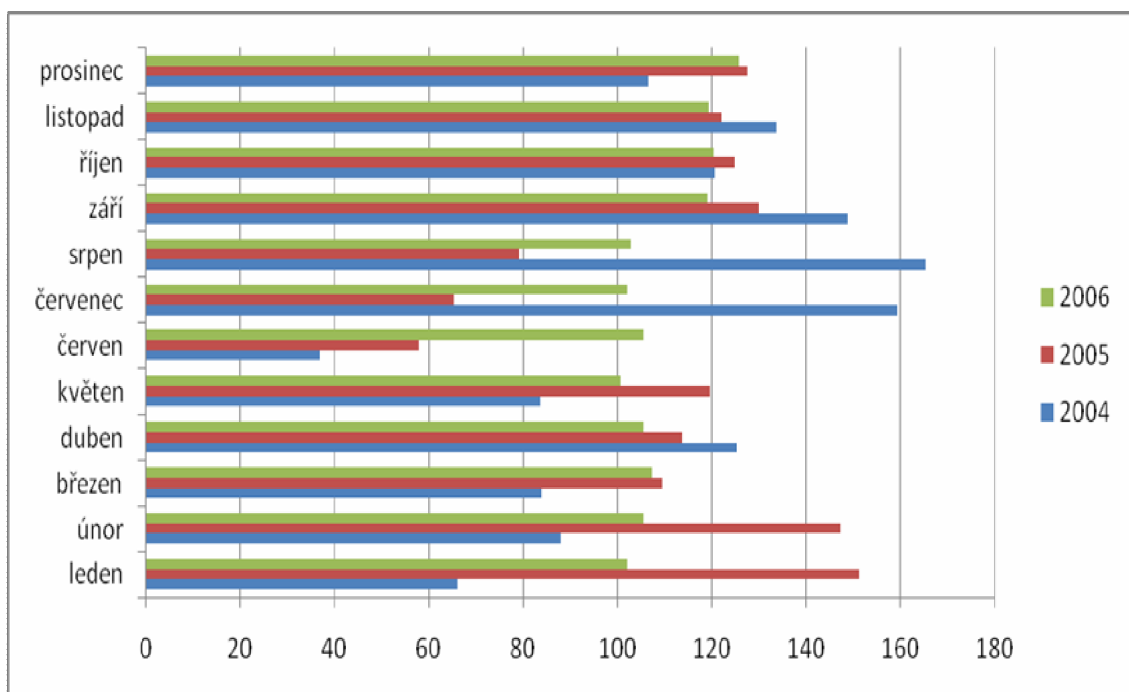
Jak již bylo uvedeno v kapitole 3.5.3, provoz Propagace je situován v ubytovací části (vnitřní) V záměru Kynšperk nad Ohří. Ve třípodlažní budově je mimo zázemí personálu a skladových prostor osm dílen, které jsou vybaveny pracovními stoly a židlemi pro téměř 200 pracovníků. Celková kapacita budovy včetně režijních pracovníků je 212 pracovních míst.

Toto pracoviště zajišťuje odsouzeným práci již od září roku 1998, kdy V záměru Kynšperk nad Ohří byla pobočkou V záměru Horní Slavkov a tehdejší firma Markest, spol. s r. o. přenesla část svých výrobních aktivit z V záměru Horní Slavkov do V záměru v Kynšperku nad Ohří. Výrobním programem společnosti je zpracování tzv. papírové konfekce (kompletace reklamních materiálů, balení a paletizace pro reklamní předměty).

Postupně se zde zpracovávaly zakázky pro více firem ze sokolovského i chebského okresu (například pro firmy Rosa, Azus, BTK, Kratochvíl aj.). V lednu roku 2003 zahájila v záměru spolupráci s firmou Hand made service, spol. s r. o. Kozolupy a tato firma se dostala rozsahem zakázek na první místo dodavatelů práce pro odsouzené. Ke zpracování papírové konfekce přibyla montáž plastových hraček.

Zaměstnanost na tomto pracovišti má značné výkyvy a pohybuje se v průměrných měsíčních hodnotách od 37 do 165 odsouzených v závislosti na objemu zakázek.

Graf . 4: Průměrné počty odsouzených v letech 2004 – 2006 na pracovišti Propagace

- *Provoz stědišiska hospodářské innosti Korekt*

Dalším podnikatelským subjektem, který začal od června 1999 dodávat zakázky a vytvářet tak další pracovní místa pro odsouzené ve Věznici Kynšperk nad Ohří, je chebská firma Korekt VS, s. r. o. Její výrobní náplní je recyklace starých textilií, což představuje třídění, rozezávání a balení odpadového textilu. Hala je vybavena třemi lisovacími stroji pro lisování rozezaného a roztrhaného materiálu, který je balen po 10 kg, 25 kg a nebo 400 kg. Ve věznici má firma k dispozici dva plechové píšťešky na materiál a hotovou výrobu.

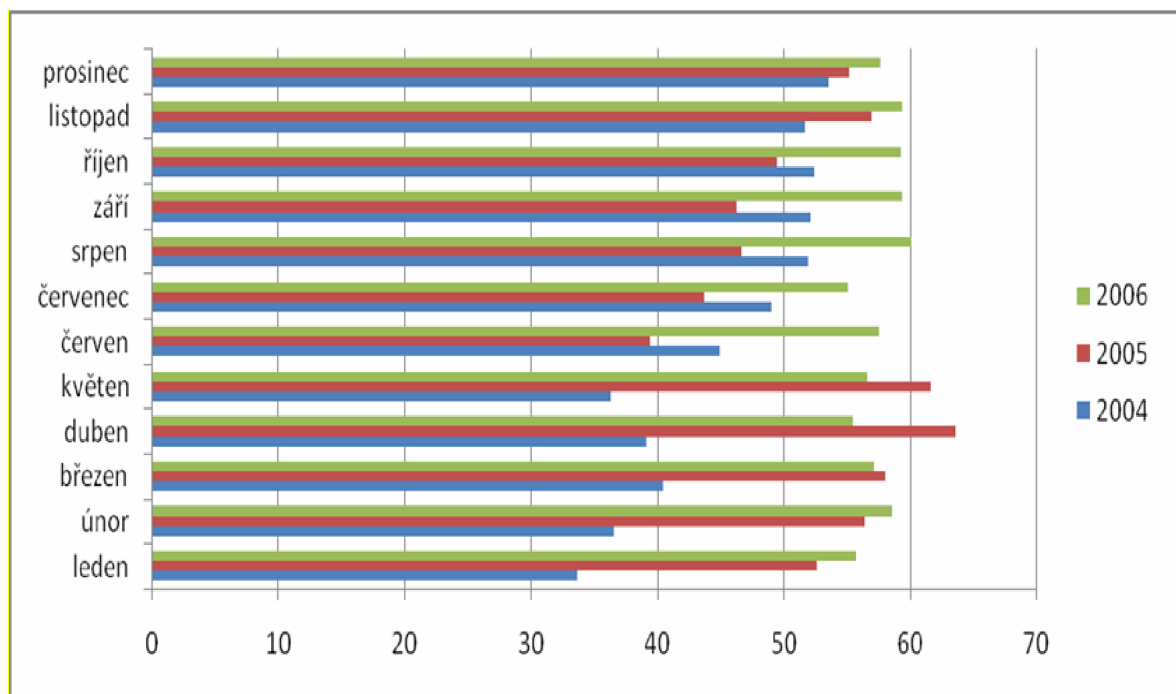
Tato společnost úzce spolupracuje s holandskou firmou, která pro toto pracoviště zajišťuje dodávky starého textilu z celé Evropy a po zpracování zajišťuje odkup zpracovaného materiálu. Jak je uvedeno v kapitole 3.5.3, výrobní hala, pronajímaná firmě Korekt, byla v minulosti umístěna mimo stěženou část věznice, a odsouzení pro zařazení na toto pracoviště museli splňovat zvláštní kritéria pro udělení volného pohybu na nestěžené pracoviště. Se zajištěním těchto odsouzených byly dlouhodobé potíže. Skladba v zřetel negarantovala požadované počty pracovníků, protože málokterý odsouzený splňoval zvláštní požadavky pro zařazení na tento typ pracoviště.

V průběhu roku 2003 dokonce holandský podnikatel zvažoval možnost přesunutí výroby zakázek do Polska a na Ukrajinu. Neobsazené řezací stroje dokonce na Ukrajinu již

odvezl, nakonec od svého úmyslu, po zvážení všech pro a proti, u stoupil. Zrušením výroby v tomto provozu by procento zaměstnanosti v zóně Kynšperk nad Ohlí citelně pokleslo

Jak je uvedeno v kapitole 3.5.3 hledalo vedení v zóně cesty k posílení vnitřní bezpečnosti a vytvoření tak možnosti pro navýšení počtu pracujících odsouzených. Vybudovalo proto oplocení výrobní zóny, kde bylo toto pracoviště spolu s dalším provozem situováno. Takovýmto posílením vnitřního zabezpečení v zóně umožnilo pracovní zařadit i odsouzené v kategorii ostraha.

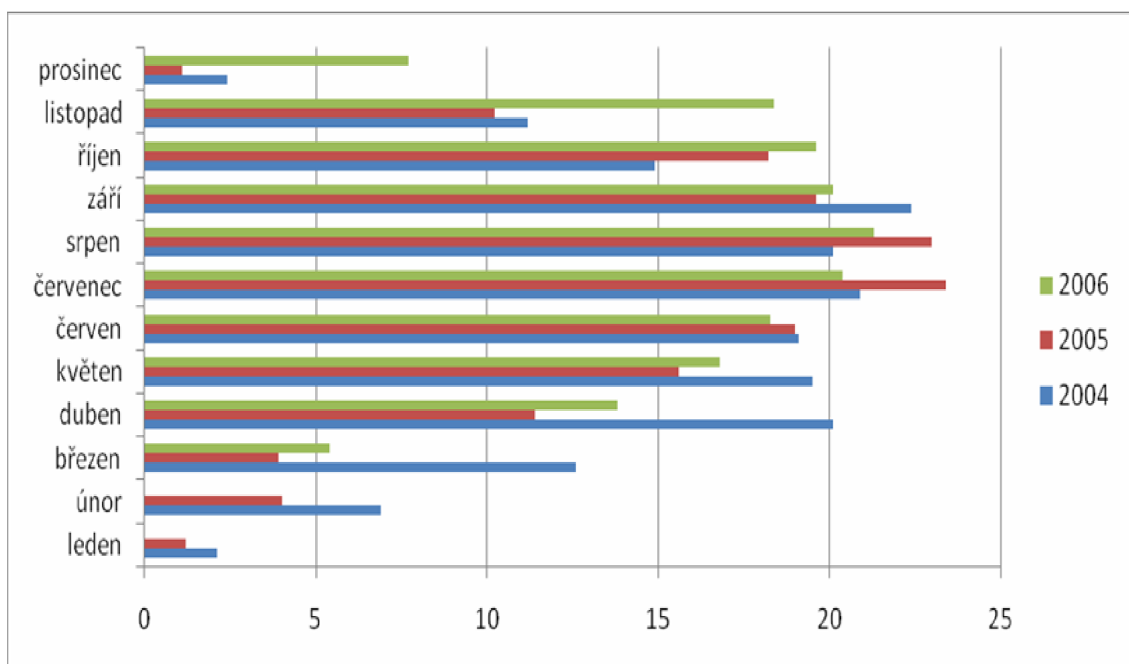
Graf . 5: Průměrné počty odsouzených zaměstnaných v letech 2004-2006 na pracovišti Korekt

- *Provoz státní podnikové výroby v zóně*

Pražská firma Grison, a. s. zahájila výrobu zámkové dlažby a dalších betonových prefabrikátů v pronajatých prostorách v zóně v říjnu 1999. Tento provoz byl také do ukončení výstavby oplocení výrobní zóny situován mimo střešenou část v zóně. Na přelomu roku 2001 a 2002 došlo ke změně majitele a názvu firmy na Cirus, a. s. Výrobní program byl postupně rozšířen o sortiment vibrolisovaného zboží, od dlaždic až po obklady s vyzářením přírodního kamene. Firma od svého založení v průměru zaměstnává asi 20 odsouzených.

Graf . 6: Průměrné počty odsouzených za zločinů v letech 2004–2006 na pracovišti Cirus

3.5.4 Možnosti rozšíření pracovních míst pro odsouzené

Podnikatelské subjekty se v současné době zajímají zejména o možnost pracovního umístění odsouzených na svých pracovištích mimo areály v znic. Je však složité tuto spolupráci rozšířovat, protože klesá počet odsouzených, kterým může být na základě stanovených kritérií udělen volný pohyb při plnění pracovních úkolů, případně které lze zařadit na nestřežené pracoviště mimo areál v znici.

Nezbytným předpokladem pro realizaci záměru se tak stává i vytváření podmínek pro rozvoj vzdělávání odsouzených, kteří by mohli získanou kvalifikaci využít nejen při zaměstnání v průběhu výkonu trestu, ale i po jeho ukončení, což je významným, nikoliv však jediným předpokladem, pro úspěšný návrat do společnosti.

Pro zajištění vyššího počtu pracovních míst odsouzených je ve V znici Kynšperk nad Ohří nutné opravit dosud nevyužívané objekty v tzv. výrobní zóně uvnitř v znice a rozšířit tak prostory pro vlastní výrobu i hospodářskou činnost.

Je možné zrekonstruovat adové garáže na výrobní halu a v takto vzniklých prostorách zaměstnat cca 150 odsouzených. Pracovní náplň pro další odsouzené není problém zajistit, pokud budou pracovat na pracovištích, která jsou situována ve výrobní zóně uvnitř v znice. V znici je jinak nucena v některých případech odmítnout další zakázku nebo navýšení

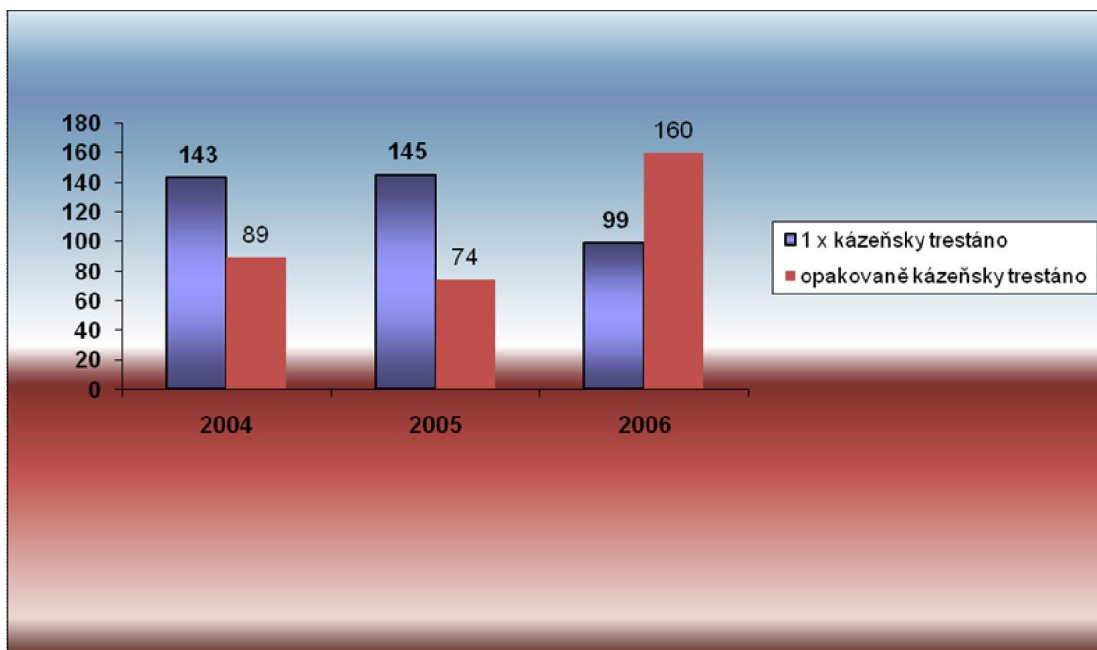
zakázek stávajících Přesunem výrobních prostor ze stávající části v zniče (ubytovací části) do výrobní zóny, dojde i k posílení bezpečnosti.

Cílem rekonstrukce je soustředění výrobních aktivit Provozovny stědiska hospodářské činnosti v zniče do výrobní zóny V zniče Kynšperk nad Ohří. Jedná se o přesun výroby z objektu situovaného v ubytovací části v zniče do objektu v části výrobní zóny s cílem uvolnit další objekty pro rozvoj výrobních aktivit a zajištění požadované (minimálně 60 %) zaměstnanosti odsouzených.

Rekonstrukce nevyužitých prostor je však podmíněna předáním dostatečného objemu finančních prostředků. Vzhledem k tomu, jak velkou pozornost problematice zaměstnávání věnuje nejen management V zničské služby Ř, ale i ministerstvo spravedlnosti včetně osobně s ministrem Jiřím Pospíšilem, lze předpokládat, že investice záměrně na rekonstrukci objektu a nových garáží uvnitř v zniče bude podpořena, a to i finančně.

3.6 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ PRŮZKUMU

Graf 7: Počet kázeňsky trestaných odsouzených v letech 2004 – 2006

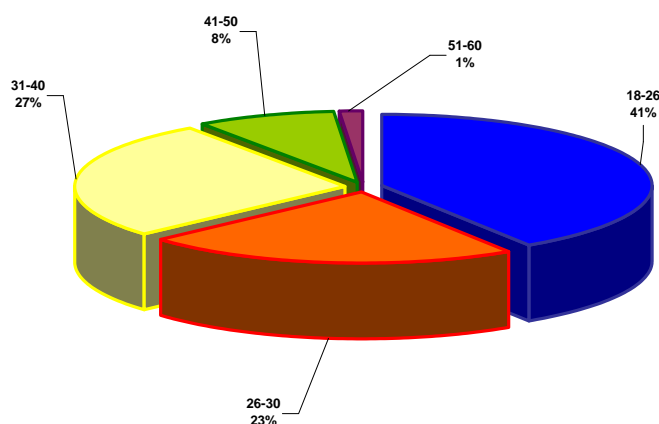
Šetření bylo provedeno ve V zniči Kynšperk nad Ohří. Do zkoumaného vzorku byli zařazeni všichni odsouzení, kteří byli v letech 2004 až 2006 kázeňsky trestáni. Podle statistických údajů bylo v daném období kázeňsky trestáno 710 odsouzených (tj. 16,5 procenta) z celkového počtu 4259 odsouzených, kteří ve sledovaném období kynšperskou

v znicí prošli. Z toho 387 odsouzených bylo 1x káze sky trestáno a 323 odsouzených bylo trestáno opakovan .

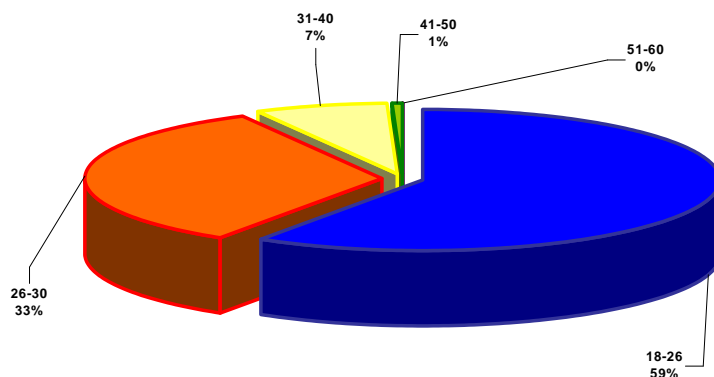
Jelikož sledování káze ské praxe jako takové nebylo p edm tem našeho šet ení, p íliš podrobn jsme se jím nezabývali. P íinou mírny vyššího využívání káze ských trest mohl být v tší po et osob odsouzených ke krátkodobým trest m odn tí svobody, u nichž je motivace k bezproblémovému výkonu trestu odn tí svobody p ece jen pon kud obtížn jší.

3.6.1 Výsledky šet ení zkoumaného vzorku

Graf . 8: Zastoupení v kových skupin mezi celkovým po tem odsouzených

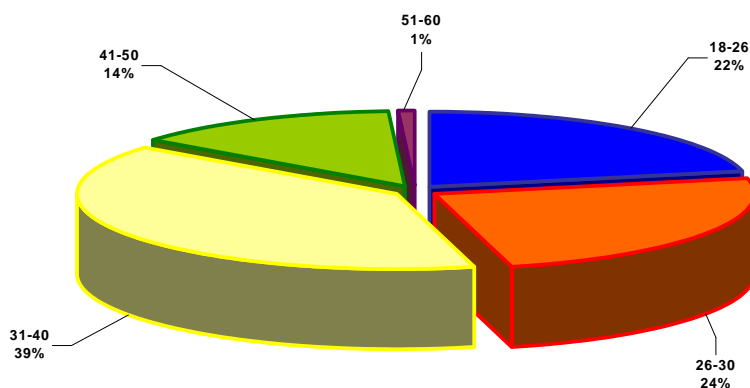

Graf . 9: Zastoupení v kových skupin mezi káze sky trestanými odsouzenými

Ze srovnání obou grafů vyplývá, že podíl na páčání káze ských p estupk byl u skupiny mladých v z do 30 let v ku výrazn vyšší. Zatímco jejich pr m rné zastoupení ve skladb odsouzených bylo v letech 2004 – 2006 64 %, ve skupin pachatel káze ských p estupk to bylo celých 92 %.

Graf . 10: V kové složení pracujících odsouzených

Z hlediska dlouhodob pracovn za azených odsouzených bylo procentuální zastoupení jednotlivých v kových skupin v komparaci s p edcházejícími grafy také pom rn zajímavé.

Skupina mladých v z do 30 let se na n m podílela pouhými 46 %, což bylo ve srovnání s jejich 64 % zastoupením v celkové populaci odsouzených ve V znici Kynšperk nad Oh í pom rn málo.

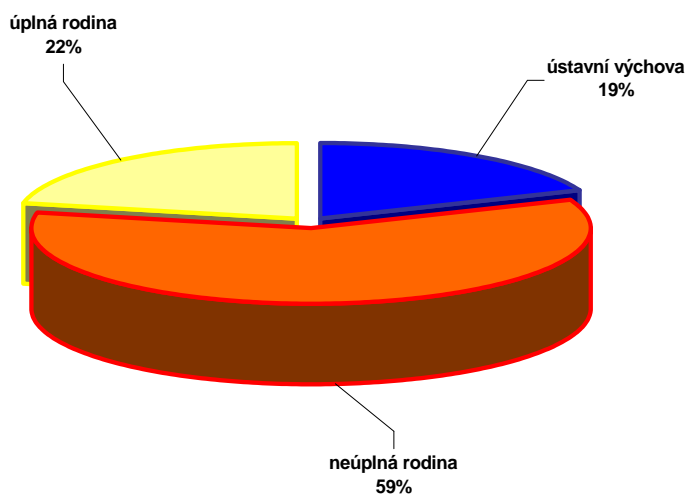
P í inu lze i zde vnímat v jejich nevyzrálosti a obtížn jší zvladatelnosti – tedy kontraindikaci k za azení jak na pracovišt st ediska hospodá ské innosti, na nichž vn jší podnikatelské subjekty vyžadují solidní pracovní výkon a vytrvalost stejn tak jako i k za azení na pracovišt vnit ní režie.

Dalším faktorem m že být skute nost, že ve V znici Kynšperk nad Oh í vykonává trest odn tí svobody široké spektrum odsouzených s délkou trestu od 1 m síce do 15 let. P i krátkodobých trestech není pro podnikatelský subjekt odsouzený, kterého je nutné proškolit nebo zau it pro za azení na pracovišt , perspektivní.

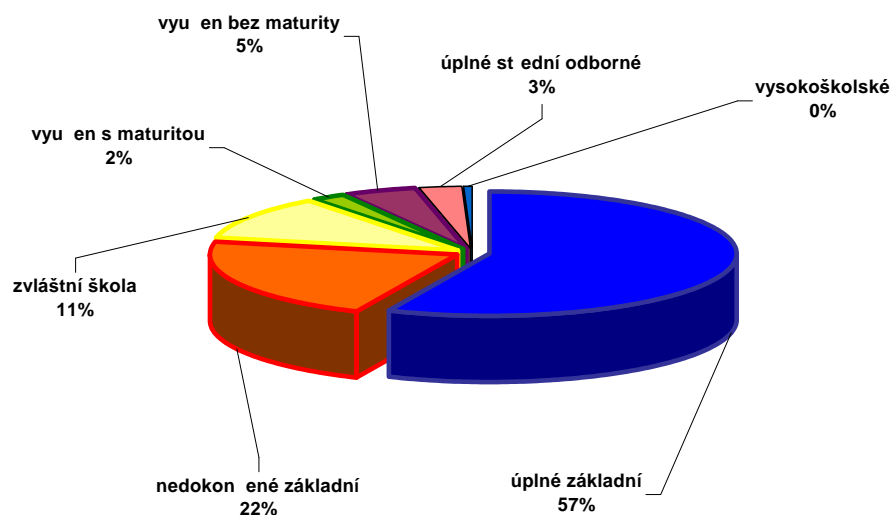
3.6.2 Další údaje o sledovaném vzorku

U skupiny kázeňsky trestaných odsouzených jsme sledovali i další údaje, které nám mohl pomoci dokreslit obrázek této specifické kategorie v z. Z pohledu rodinného zázemí mezi nimi jednoznačně převažovali lidé pocházející z neúplných rodin a také s absolvovanou ústavní výchovou. 90 % kázeňsky trestaných odsouzených také dosáhlo nejvýše základního vzdělání (22 % je ani nedokončilo a 11 % představují bývalí žáci zvláštní školy).

Graf . 11: Rodinné zázemí

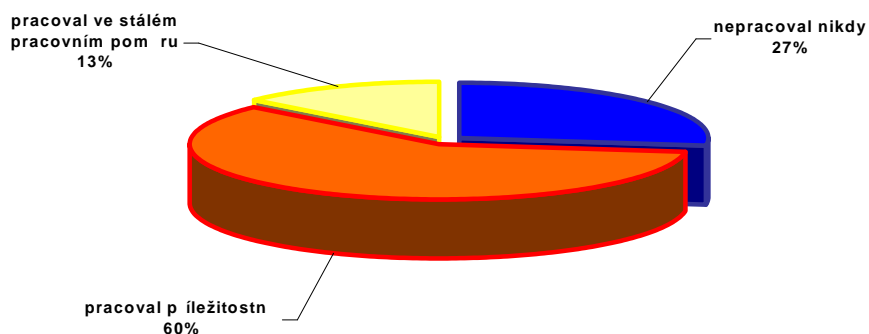

Graf . 12:Vzd lanostní úrove

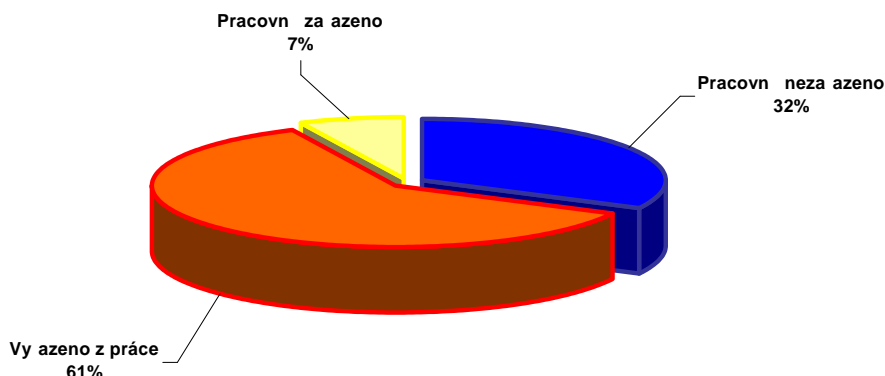
Vzhledem k zam stnání p ed nástupem do výkonu trestu odn tí svobody m lo pouze 13 % v z stálý pracovní pom r. 60 % respondent udalo brigádnickou nebo jinou formu obživy spojenou s prací a celých 27 %, tedy více než jedna tvtina nikdy nepracovala bu pro sv j nízký v k, nebo proto, že si prost edky na obživu opa ovala p ímo trestnou ínností.

Graf . 13: P edchozí pracovní zkušenosti

3.6.3 Podíl zaměstnaných odsouzených na páchaní káze ských p estupk

Graf . 14: Podíl zaměstnaných odsouzených na páchaní káze ských p estupk

Základní vzorek odsouzených popsáný v předcházejících odstavcích jsme podrobili dalšímu, pro nás stěžejnímu, zkoumání, zaměřenému na zjištění, jak byli i nebyli pracovníci za azení v době spáchání káze ského p estupku.

Je třeba konstatovat, že v podmínkách V znice Kynšperk nad Oh í byly v letech 2004 – 2006 hlavními důvody pro vy azení ze zaměstnání zejména špatné výsledky práce, nedostatečná pracovní morálka (nevyužívání celého rozsahu pracovní doby), ale i jednání vykazující znaky spáchání káze ského p estupku – např. krádeže potravin ve veřejné kuchyni, nedovolená výroba alkoholu (tzv. kvásky) na pracovišti i vzájemné napadení mezi odsouzenými, tedy jednání, které je buď přímo káze sky postižitelné nebo (v případě neplnění výkonových norem i nedostatečného využívání pracovní doby) může budoucí spáchání káze ského p estupku predikovat.

Zjistili jsme, že v době spáchání káze ského p estupku bylo padesát z celkového počtu káze sky ešených odsouzených pracovníků za azeno. Z toho šlo v osmi případech o drobné krádeže materiálu na pracovišti, ve čtyřech případech o případ násilí mezi v zni přímo na pracovišti, v pěti případech o nepovolenou výrobu alkoholu a zbytek káze ských p estupků s jejich prací nesouvisel – došlo k nim většinou v mimopracovní době na ubytovnách.

Významná skupina odsouzených – 430, tj. 61 % z celkového počtu kázeňsky řešených v z , byla před nebo po spáchání kázeňského přestupku zaměstnána, ovšem protože se zpravidla v práci neosvědčili, byli z pracovišť po poměrně krátké době v tšinou ze zaměstnání vyazeni. Důvodem byla především nízká pracovní morálka a neplnění stanovených norem.

Lze tedy konstatovat, že nejen práce samotná, ale i schopnost pracovat v tci, má na chování v z a jeho vztah k dodržování norem upravujících výkon trestu odnětí svobody významný vliv.

3.7 VZTAH ODSOUZENÝCH K MOŽNOSTI PRACOVNÍHO ZAMĚSTNÁNÍ

Uvádíme pro zajímavost dva naprosto rozdílné postoje odsouzených k možnosti pracovního zaměstnání.

3.7.1 Kazuistika . 1 – dvacetiletý Jan P.

Dvacetiletý Jan P. byl odsouzen ke dvěma letům trestu odnětí svobody nepodmíněně za majetkovou trestnou činnost. Nedokončil učební obor, před závěrečnými zkouškami ze školy odešel. Často absentoval, rád ji chodil s kamarády za školu, popíjel levný alkohol. Byl astým návštěvníkem diskoték, kouřil marihuanu, od dťství se dopouštěl drobných krádeží. Později, již jako mladistvý, byl opakovaně soudně řešen a byly mu uloženy podmíněné tresty. Vzhledem k tomu, že nevyužil šance, kterou mu soud tímto podmíněným odsouzením dal, a dopustil se další krádeže, byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce dvou let.

Jedná se o nevyzrálou, emo n oploštěnou osobnost. Souasně projevy predikují do budoucna páchání další trestné činnosti. Není motivován, práce pro n j představuje stereotyp, který vnímá jako zátěž.

„K emu je mi práce. Nevím, pro m nutí d lat, když se v R d lat nemusí. Je to otrava, dostal jsem trest odnětí svobody, ne galeje. Kdybych chtěl makat, jsem venku a nemusel se p etva ovat. Kde je logika, že za nu makat zrovna tady. Když n co pot ebuju, vyhraju si to v kartách, a že se to nesmí, co ud laj, zav ou m ? Dyk v kriminále už jsem, tak co? Prostě já d lat nechci, as mi to nezkrátí, a abych se d el na n koho za almužnu, na to kašlu. Když máte práci tak rádi, tak si do ní cho te sami a m nechte v klidu.“

3.7.2 Kazuistika . 2 – t icetiletý Petr K.

T icetiletý Petr K. byl odsouzen k 5 let m trestu odn tí svobody nepodmín n za spáchání trestného ínu podvodu. Vystudoval u ební obor s maturitou, v civilním život je elektriká em, ve výkonu trestu odn tí svobody je poprvé.

Motivem pro spáchání trestného ínu byla vidina lehce nabytých pen z. Jedná se pr m rn inteligentní, pom rn vyzrálou osobnost. Ke spáchání podvodu se nechal svést kamarádem. Zde je malá pravd podobnost, že by se páchání trestné innosti vrátil. Má rodinu, která s ním udržuje pravidelný osobní kontakt, projevuje mu d v ru a podporuje ho. V tomto p ípad je odsouzený siln motivován k pracovní innosti i k bezproblémovému pr b hu výkonu trestu.

„Práci беру jako активиту. В тreste яsem по ád zav enej, vlastn si oddychnu až na pracovišti, protože ze m spadne apatie, nuda a tak. Nemusím myslet na to, že se mi stejská a jak jsem si zkazil život. Další plus je, že m žu dokázat sob i ostatním, že nejsem zbyte nej. Další plus je, že mám kontakt s lidmi a nejsem izolovanej. Taky jsem rád, že z odm ny za práci m žu zaplatit dluhy a za kapesný si nakoupím a nejsem závislej na ostatních. Neumím si p edstavit, jak bych mohl existovat skoro 5 let bez práce... “

4 ZÁV R

Cílem bakalářské práce byla snaha o zjištění vztahu mezi zaměstnaností odsouzených a jejím vlivem na sociální klima ve Věznici Kynšperk nad Ohří.

V práci byla vymezena základní teoretická východiska související s problematikou, byl podán výklad o legislativním zakotvení výkonu trestu odnětí svobody v právním systému České republiky, vymezenainnost a úkoly Vězeňské služby České republiky ve vztahu k zjištění výkonu trestu odnětí svobody.

Podrobněji jsme analyzovali psychosociální aspekty v zvěznění a nastínili podmínky, které ovlivní proces adaptace na výkon trestu odnětí. Též jsme nastínili možnosti snižování negativních vlivů v zvěznění (prizonizace). V práci byl podrobněji vymezen pojem sociální klima s aplikací na specifické vězeňské podmínky.

V této části textu se věnuje Programu zacházení, jako specifické metodě zacházení s odsouzenými, jeho členění na jednotlivé aktivity s akcentem na pracovní aktivity. Nedílnou součástí tohoto tématu je i problematika uplatňování kázeňské praxe jako motivujícího faktoru v procesu pracovního zacházení odsouzeného.

V textu je podrobněji pojednáno o vnějších a vnitřních vlivech limitujících zaměstnávání odsouzených a naznačeny konkrétní možnosti zaměstnávání odsouzených ve věznici.

Jelikož úroveň zaměstnanosti odsouzených ve věznici se podílí na celkovém klimatu věznice, resp. ovlivňuje pocit spokojenosti nebo nespokojenosti odsouzených s pobytem v konkrétním zařízení, bylo na místě zabývat se i možnými námitkami pro zlepšení situace v této oblasti.

Kromě již uvedených možných opatření pro zvýšení počtu zaměstnaných odsouzených v kapitole 3.5.4, přichází například do úvahy zavedení čtyř hodinových směn, zejména na pracovištích vnitřní režie a vlastní výroby. Masivní rozšíření využívání čtyř hodinových pracovních směn však naráží na problematiku poskytování sociálního kapesného (ustanovení §16 zákona o výkonu trestu), která je v současné době předmětem návrhu nové právní úpravy.

Dalším předpokladem pro zvýšení počtu zaměstnaných odsouzených, resp. v zvězněných osob je rozšíření a rekonstrukce výrobních prostorů uvnitř areálu věznice, které by bylo možné pronajímat podnikatelským subjektům nebo v nich zavádět vlastní výrobu i hospodářskouinnost.

Cílem bakalářské práce však bylo ověřit předpoklad, že odsouzení, kteří jsou v průběhu výkonu trestu odnětí svobody pracovní za azení, se dopouští v menší míře nedovoleného jednání a jsou v důsledku toho i méně často kázeňsky trestáni.

K jeho dosažení byla provedena analýza uplatňování kázeňské praxe se zaměřením na uložené kázeňské tresty za období rok 2004 až 2006 a následné porovnání získaných dat s pohledem pracovní za azených odsouzených, s databází odsouzených, kteří nebyli ve Věznici Kynšperk nad Ohří z různých důvodů nikdy pracovní za azení anebo kteří byli z pracovišť (rovněž z různých důvodů) následně vyazeni.

Bylo prokázáno, že z celkového počtu 710 kázeňsky trestaných odsouzených bylo 32% pracovní neza azených (tedy těch, kteří nebyli nikdy ve věznici pracovní za azení). Další, početnější skupinu (61 %), tvořili odsouzení, kteří byli za azení k výkonu práce na některé ze shora uvedených pracovišť, ale následně - pro neplnění norem i nevyužívání celého rozsahu pracovní doby - byli ze zaměstnání vyazeni. Pouze 7% kázeňsky trestaných odsouzených bylo v době spáchání kázeňského přestupku pracovní za azeno.

Vzhledem k tomu, že v pravidelném vyhodnocení mimořádných událostí, k nimž ve sledovaném období v rámci Vězeňské služby České republiky došlo, Věznice Kynšperk nad Ohří nefiguruje, je možné mít zároveň také za to, že nebylo zásadním způsobem narušeno pozitivní klima této věznice, a že na absenci mimořádných událostí mělo pozitivní terapeutický a výchovný vliv vedle jiného i pracovní za azení odsouzených.

Výsledky provedeného šetření tedy prokazují, že pracovní neza azení odsouzení se ve vyšší míře dopouštěli nedovoleného jednání, za které byli následně kázeňsky postiženi. Lze mít tedy souhlas, s využitím této analýzy, že prokázané, že pracovníinnost (pracovní za azení odsouzeného) má pozitivní terapeutický a výchovný vliv a snižuje negativní vlivy uvěznění, nebo práce jako taková napomáhá překonat stavy psychické podrážděnosti a napětí, spojené s pobytem ve vězení, posiluje sebevědomí a hodnotu vlastní osobnosti, kladně ovlivňuje sebekázeň, vytrvalost, váže psychickou a fyzickou energii, která se tak neprojevuje negativně vůči spoluodsouzeným nebo majetku ve věznici.

5 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJ

- ERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana*. 1. vydání. Praha. 2005. 163 s. ISBN80-7251-207-2.
- MAREŠ, P. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 2. doplněné vydání. Sociologické nakladatelství Slon. Praha 1998. 172 s. ISBN 80-901424-9-4.
- MA ÁDEK, V. *V zezství*. 1. vydání. Ostravská universita v Ostravě, pedagogická fakulta. 2005. 203 s. ISBN 80-73668-002-5.
- SOCH REK, J. *Vybrané kapitoly ze sociální patologie*. Liberec. Technická univerzita. Liberec. 2001. 84 s. ISBN 80-7083-495-1.
- SOCH REK, J. 2002. *Nástin vybraných problémů forenzní psychologie. I díl. Obecná část*. Liberec. Technická univerzita. Liberec. 93 s. ISBN 80-7083-679-2.
- SPURNÝ, J. *Psychologie násilí*. Praha. Eurounion. 1996. 134 s.
- UHLÍK, J. *Historie vzniku a vývoje zezství v českých zemích*. 1. vydání. Institut vzdělávání V zezské služby Řv ve Stráži pod Ralskem. 2006. 319 s.
- VAGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese aneb variabilita lidské psychiky*. 3. vydání. Praha. Portál. 2002. 444 s. ISBN 80-718-678-0.
- Evropská v zezská pravidla. Doporučení Rady Evropy*. Praha: Nadace Klíč. 1996. 82 s.
- Zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, v platném znění.
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v platném znění.
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění.
- Zákon č. 555/1999 Sb., o v zezské a justiční stráži, v platném znění.
- Vyhláška MS č. 10/2002 Sb., o srážkách z odměn osob, které jsou ve výkonu trestu zaměstnány, v platném znění.
- Vyhláška MS č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu, v platném znění.
- Nařízení generální editelky V zezské služby české republiky č. 48 z 20. 12. 2000, o odměňování odsouzených osob za výkon práce ve výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění, č.j.: 425/2000-G /415.
- V zezská služba Řv. Zpráva o vyhodnocení zaměstnávání odsouzených za rok 2006 a výhled na rok 2007 ze dne 15. 3. 2007, č.j.: 60/30/07-50/760.
- STINGL, T. Najmte si svaly v zezské. *Profit*. Ročník 17/2006, číslo 27-28, 74 s. ISSN 1212-3498.

MONTGOMERYOVÁ, E. Uděláme vše pro to, aby veřejná služba dostala více peněz a tabulkových míst. *České veřejné správy*. Ročník 15/2007, číslo 1, 40 s. ISSN1213-9297.

KARABEC, Z. – BLATNÍKOVÁ, Š. *K problematice dlouhodobých trestů odnětí svobody*. 2004, dostupné přes: http://www.mvcr.cz/2003/casopisy/krim/0403/karabec_info.html [cit. 20. 04. 2007]

HV. *Druhý život ve vězení*, dostupné přes: <http://trestni2.juristic.cz/76188/CLANEK>, publikováno 13. 04. 2001, poslední revize 13. 04. 2001 [cit. 20. 04. 2007]

Veřejná služba R. Výroční zpráva o činnosti Veřejné služby České republiky za r. 2006, dostupné přes: http://ad.vscr.cz/news_files/VyrocnizpravaVSCRRzaR2006.pdf, publikováno 19. 03. 2007 [cit. 20. 04. 2007]